

hiçbir tiyatronun oynamak
hiçbir seyircinin görmek
istemediği oyun



Wolfgang Borchert

1921 yılında, Hamburg'da doğdu. 20 yaşında İkinci Dünya Savaşı için askere alındı. Yaralandı, difteri, sarılık gibi hastalıklara yakalandı. Ayrıca, bozguncu görüşlerinden ötürü cezaevine atıldı. Sonra bağışlandı, gene savaşa sokuldu; gene hastalandı, çürüğe çıkarıldığı sırada gene cezaevine atıldı. 1945'de serbest bırakılınca Hamburg Devlet Tiyatrosu'nda reji asistanlığı yaptı, 1947'de, bir İsveçre hastanesinde (oyununun ilk oynanışından bir gün önce) öldü.

De Yayınevi Alman halkını yıllardır sarsıcı bir güçle kendine bağlanmış olan *Draussen vor der Tür* adlı oyunun Behçet Necatigil'in yaptığı bir çevirisini sunuyor. Bu oyun 1959'da, İ.U.T.B. Gençlik Tiyatrosu'na İstanbul'da on altı kere oynanmış, büyük bir ilgiyle karşılanmıştı.

KAPILARIN DIŞINDA

WOLFGANG BORCHERT



de

WOLFGANG BORCHERT

KAPILARIN DIŞINDA

HİÇBİR TİYATRONUN OYNAMAK
HİÇBİR SEYİRCİNİN GÖRMEK
İSTEMEDİĞİ OYUN

Türkçesi : Behçet Necatigil

de yayınevi

BİRİNCİ BASKI : OCAK 1962

Bu çeviri izin alınmadan oynanamaz. Oynamak isteyenlerin yayınevimize başvurarak yazılı izin almaları gerekir.

de yayınevi: *Istanbul, Cağaloğlu, Nuruosmaniye.
Cad, 92. Tel : 22 85 87*

*Sayfa düzeni : Metin Yasavul; Dizgi : Erdoğan Kantürk;
Tertip : Naim Kalebas; Düzelti: F. Bengü; Baskı: Ziya Ketahte*

İSTANBUL MATBAASI
Nuruosmaniye Cad, 90

KAPILARIN DIŞINDA

Oyun

Kişiler :

BECKMANN — Onlardan biri.
KARISI — Beckmann'ı unutup kendisine yeni bir
ÂŞIK — bulmuştur.
Bir KIZ — Evine tek ayakla dönen
KOCASI — bin şu kadar gece hep bu kızın hayaliyle yaşıdı.
Bir BİNBAŞI — Çok şen olan bu binbaşının
KARISI — sıcaık odasında üşür,
KIZI — akşam yemeğini yemekle meşgul,
KIZIN KOCASI — Kesip atan türünden.
Bir KABARE DİREKTÖRÜ — Cesur olmaya yelteniyorsa da iş
ciddileşince korkak.
BAYAN KRAMER — Sadece Bayan Kramer, işin asıl korkunç
tarafı da bu zaten.
İHTİYAR ADAM — Artık hiç kimsenin inanmadığı.
CENAZE SERVİSİ MÜDÜRÜ — Geçirti küpü.
Bir ÇÖPÇÜ — Aslında çöpçü değil.
ÖTEKİ ADAM — Onu herkes bilir.
ELBE NEHRİ.

Bir adam Almanyaya geliyor.

Uzun zaman yâdelerde kalmıştı, bu adam. Çok zaman. Belki haddinden fazla. Adam giderken başka idi, dönüşünde bambaşka. Hani kuşları (kimi de gece vakti insanları) korkutmak için tarlalara bir şeyler konur; adam dışıyla işte tıpkı onlara ben-

ziyor. İçiyle de öyle. Adam bin şu kadar gün soğuklarda, ayazda, kapıların dışında bekledi. Para yerine diz kapağını verdi de içeriye öyle girebildi. Bin şu kadar gece soğuklarda, ayazda, dışarlarda bekledi, işte en sonunda yerine yurduna dönebildi.

. Bir adam Almanyaya geliyor.

Geliyor, yaman bir film seyrediyor. Oyun sürüp giderken sık sık kolunu çimdiklemesi gerek; çünkü uyanık mı, yoksa rüya mı görmekte, bilmiyor. Ama sonra sağında solunda daha bunca insanın aynı filmi yaşadıklarını görüyor. Demek gerçek, diye düşünüyor, ne çare, gerçek! Evet, sonunda karnı aç, ayakları üşümüş, kendini tekrar sokakta bulunca bunun pek orta malı, pek beylik bir film olduğunu anlıyor. Almanyaya dönen bir adamın, onlardan birinin hikâyesi. Adam, onlardan biri; onlar yurtlarına dönerler, ama evleri barkları kalmamış ki yurtlarına kavuşsunlar. Artık onların yerleri kapıların dışıdır. Onların Almanyaları dışarıdır, gece vakti yağmurda sokak.

Budur. onların Almanyası.

ÖNOYUN

(Rüzgâr inler gibi esmekte, Elbe nehri dubalara çarpmaktadır. Vakit akşam. CENAZE SERVİSİ MÜDÜRÜ. Gökyüzüne vurmuş bir insan karaltısı.)

CENAZE SERVİSİ MÜDÜRÜ. (Birkaç kere yüksek sesle geçirir.) Hıkk! Hıkk! Tıpkı.. Hıkk! Tıpkı sinekler gibi, sapır sapır. Aha, işte biri. İskelede. Üniformalı da galiba. Evet, sırtında eski bir asker kaputu. Başında kasket yok. Saçları kısa, fırça gibi. Suyu da oldukça yakın duruyor. Nerdeyse suya girmiş. Bunda bir iş var. Akşam akşam karanlıkta su başında dikilenler, ya sevdalı çiftlerdir ya da şair. Yoksa canından bezmiş sürü sürü insanlardan biri mi? Böyleleri vururlar tekmeyle, ortadan çekilirler. Dubanın üstündeki şu adam, bunlardan biri galiba. Suyu bu kadar yakın oluşu tehlikeli doğrusu. Yalnız da benziyor. Sevdalı bir çift desem değil, çiftler ikişer kişi olurlar hep. Şair de değil.

Şairlerin saçları uzundur. Dubadakinin saçları ise makinaya vurulmuş. Tuhaf, dubadaki bu adam, pek tuhaf.

(Ağır ve boğuk bir sesle geçirir. Karaltı birden kaybolur.)

Hıkk! Vay! Gitti. Suyu atladi. Suyu pek yakındı zaten. Güme gitti. Şimdi yerinde yeller esiyor. Hıkk! Birisi ölüyor. Sonra? Sonrası hiç. Rüzgâr yine eser. Elbe yine durmadan bir şeyler geveler. Tramvay yine çanlarını çalar. Oropular beyaz ve yumuşak, yine pencerelere abanırlar. Bay Kramer öte yana dönüp yine horuldar. Hiçbiri, saatlerin hiçbiri duracak değil ya. Hıkk! Birisi öldü. Sonra? Sonrası hiç! Yalnız halka halka birkaç dalga, onun az önce orda olduğunu isbat eder. Ama bu dalgalar da silinip gitmiştir çarçabuk. Dalgalar geçip gittikten sonra o adam da unutulur, sanki hiç yaşamamış gibi, iz bırakmadan geçer gider. Aaa, birisi ağlıyor. Garip şey! İhtiyar bir adam durmuş, ağlıyor. İyi akşamlar!

İHTİYAR ADAM. (Sızlanarak değil, içinden sarsılarak.)

Yavrular! yavrular! yavrularım!

CENAZE SERVİSİ MÜDÜRÜ. Neye ağlıyorsun, babalık?

İHTİYAR ADAM. Değiştiremiyorum da ondan, ah, değiştiremiyorum.

CENAZE SERVİSİ MÜDÜRÜ. Hıkk! Pardon! Şüphesiz fena, ama bırakılmış gelin gibi hemen de ağlamalı mı? Hıkk! Pardon!

İHTİYAR ADAM. Ah, yavrularım! Onların hepsi benim yavrularım!

CENAZE SERVİSİ MÜDÜRÜ. Bak hele, peki, sen kimsin?

İHTİYAR ADAM. Artık kimsenin inanmadığı Allahım ben.

CENAZE SERVİSİ MÜDÜRÜ. Peki, neden ağlıyorsun? Hıkk! Pardon!

ALLAH. Değiştiremiyorum da ondan. Kendilerini vuruyorlar, asıyorlar, boğuyorlar. Kendilerini öldürüyorlar, bugün yüzlerce, yarın yüzbinlerce. Ben, bense değiştiremiyorum.

CENAZE SERVİSİ MÜDÜRÜ. Fena, fena, ihtiyar. Çok fena. Ama işte hiçbiri artık sana inanmıyor. İş bunda.

ALLAH. Çok fena. Ben artık kimsenin inanmadığı Allahım. Çok fena. Değiştiremiyorum, yavrularım, değiştiremiyorum. Fena, fena!

CENAZE SERVİSİ MÜDÜRÜ. Hıkk! Pardon! Sinekler gibi! Hıkk! Hay kör şeytan!

ALLAH. Böyle boyuna pis pis neden geçiriyorsunuz? Çok korkunç!

CENAZE SERVİSİ MÜDÜRÜ. Evet, evet, feci! Çok feci! Meslek hastalığı. Ben cenaze servisi müdürüyüm.

ALLAH. Yani ölüm? Eh, işlerin tıkrında. Sen yeni Allahsın. Onlar sana inanıyorlar. Seni seviyorlar. Senden korkuyorlar. Onlar seni aslâ yıkamazlar. Seni hiçbirini inkâr edemez. Sana hiçbirini küfredemez. Evet, işlerin yolunda. Sen yeni Allahsın. Senden kimse kurtulamaz. Sen yeni Allahsın, ölüm, ama yağlanmışsın sen. Ben senin eski halini hatırlarım, ne kadar değişmişsin. Eskiden kara kuru, ince, sıska, iskelet gibi bir şeydin; şimdiyse fıçı gibi olmuş, yağ bağlamışsın; keyfin neşen yerinde. Eski ölüm, aklıktan iğne ipliğe dönmüştü.

ÖLÜM. Öyle, ben bu yüzyılda biraz yağ bağladım. İşler iyi gitti. Harb harbi çekti. Sinekler gibi! Ölüler bu yüzyılın duvarlarına sinekler gibi yapıştılar. Zamanın penceresi önünde ölüler, sinekler gibi kurumuş, kaskatı yatıyorlar.

ALLAH. Ya bu geçirme? Bu iğrenç geçirme?

ÖLÜM. Çok yedim de ondan. Ne varsa sildim süpürdüm. Hepsini bundan ibaret. Bugünkü günde geçirtiden baş almak kaabil değil. Hıkk! Pardon!

ALLAH. Yavrular, yavrular! Ben, ben değiştiremiyorum! Yavrular, yavrularım! (Çıkar.)

ÖLÜM. Eh, hadi iyi geceler, babalık! Git de yat! Dikkat et, sakın sen de suya düşme hâ! Demin birisi suyun dibini boyladı. Gözünü aç, babalık! Karanlık, çok karanlık. Hıkk! Git evine babalık! Değiştiremezsin ki. Demin cump diye suyun dibini boyliyana ağlama. Asker kaputu giymişti, saçları makinaya vurulmuştu. Ağlayıp da yeme kendi kendini! Bu gece bu suyun başında duranlar sevdalı çiftler, şairler değil artık. Artık istemiyen ya da bezmişlerden yalnız bir tanesiydi o. Artık âciz kalanlar; gece vakti bir yerden kendilerini sessizce suya bırakıverirler. Cump! Tamam! Bırak onu, höykürme, babalık! Feryatlarıyla yeme kendini. Artık âciz kalmışlardan yalnız bir tanesiydi o; ümitsizlerin büyük yuğundan sadece biri.. bir tanesi..

RÜYA

(Elbe'de. Ufak dalgaların monoton çırpınışı.

ELBE. BECKMANN.)

BECKMANN. Nerdeyim? Allahım, burası neresi?

ELBE. Benim koynumdasın.

BECKMANN. Senin koynunda mı? Sen, sen kimsin?

ELBE. Kim olacağım, St. Pauli'deki iskeleden suya atıldığına göre ben kim olabilirim, yavrucak?

BECKMANN. Elbe misin?

ELBE. Ta kendisi. Elbe.

BECKMANN. (Şaşırarak.) Demek sen Elbe'sin!

ELBE. Bakıyorum, çocuk gözlerini faltaşı gibi açtın, neden? Yoksa beni solgun yeşil tenli, romantik bir genç kız biçiminde mi düşünüyordun? Çözük saçlarında nilüferler, bir Ophelia gibi, ha? Ebediyeti benim baygın kokulu, zambaklardan beyaz kollarımda geçirmeyi düşündün galiba. Yok evlâdım, hatâ ettin. Ne romantizm var bende, ne de baygın kokular. Namuslu bir nehir pis kokar. Evet! Yağ ve balık kokar. Peki, sen ne istiyorsun?

BECKMANN. Uyumak. Yukarıya dayanamıyorum artık. Artık kuvvetim kalmadı. Ben uyumak istiyorum. Ölü olmak. Bütün ömrüm boyunca ölü olmak. Ve uyumak. Nihayet rahat bir uykuya kavuşmak. On binlerce gece uyumak.

ELBE. Kirişi kırmak istiyorsun, öyle mi acemi çaylak? Artık dayanamıyorsun ha? Yukarsı, ha? Çok gördün, çok geçirdin sanıyorsun, küçük çırak. Eee, kaç yaşındasın bakalım, korkak çömez?

BECKMANN. Yirmi beş. Ben artık uyumak istiyorum.

ELBE. Bak hele, yirmi beş! Üstünü de uykuya havale. Yirmi beşinde, gece vakti, siste, artık çekilmiyor diye sen gel de suya atla! Dayanamadığın nedir senin, dedecik?

BECKMANN. Her şey, yukarda olup biten her şey. Artık açlığa dayanamıyorum. Artık seke seke önüne gelip de yatağında bir başka erkeğin yattığını görünce topallaya topallaya evimden çıkıp gitmiye dayanamıyorum. Ayak, yatak, ekmek.. artık dayanamıyorum, anlıyor musun!

ELBE. Hayır, seni intihar düşkünü sümsük seni! Hayır, iştiyor musun? Sen sanır mısın ki karın artık seninle oynamak istemiyor, topallıyorsun, karının zil çalıyor diye burada benim eteğimin altına girivereceksin? Cump diye suya atlayıvermekle olup biter mi bu iş? Azizim, aç kalan herkes kendini suda boğmaya kalkışsaydı bu biçare dünya kel bir hamal kafası gibi çıplak kalırdı, dazlak ve pırl pırl. Yağma yok, delikanlı! Bu kaçamak ağızları yutmam ben. Bana sökmez bu ağızlar. Sana bir güzel sopa çekmeli, yavrucuğum, evet! İstersen altı sene askerlik etmiş ol! Bu işi herkes yaptı. Topallayan bir taraf mı ararsın, çok, hepsinde. Yatağında başkası yatıyorsa sen de kendine başka yatak ara! O biçare ve azıcık hayatını istemem ben. Sen benim için nesin ki, yavrum? Bir ninenin sözü kulağına küpe olsun: Hele önce yaşa! Önce çiğnen bakalım! Sen de çiğne! Hele burunun ucuna kadar, şuraya kadar dol, ensende boza pişsin hele, yüreğin yüzükoyun yerlerde sürünsün bir; bu işi ancak o zaman tekrar konuşabiliriz. Ama şimdi delilik etme, anlaşıldı mı? Şimdi burdan çek git, gözümün nuru! O senin yerin dibine geçesi bir avuççağız ömrün benim için nedir ki? Senin olsun! İstemem onu, sen ki yeni başladın hayata. Kapa ağzını, benim küçük adamcağızım! Bak, sana bir şey söyleyeceğim, gayet yavaş, kulağına, gel hele: intiharının içine edeyim senin! Süt kuzusu! Aç gözünü, bak seni ne yapıyorum ben! (Yüksek sesle.) Heyy, gençler! Bu yavruyu Blankenese'ye, tekrar kumların üstüne fırlatın! Yeniden deniyecek, şimdi bana söz verdi. Ama yavaş olun, ayağı sakatmış. Hey gidi yontulmamış, acemi çaylak hey!

1. SAHNE

(Gece. Blankenese. Rüzgârın, suların sesleri duyulur.)

BECKMANN. ÖTEKİ ADAM.)

BECKMANN. Kim var orda? Gece yarısı. Suda. Heyy! Kim var orda?

ÖTEKİ. Ben.

BECKMANN. Sen mi? Peki, kimsin sen?

ÖTEKİ. Öteki.

BECKMANN. Öteki mi? Hangi öteki?

ÖTEKİ. Dünkü. Daha önceki. Her zamanki. Evet diyen. Ce-

vap veren.

BECKMANN. Daha önceki, her zamanki mi? Sen okul sıralarındaki, spor alanındaki öteki misin? Evin avlusundaki öteki mi?

ÖTEKİ. Smolensk'teki tipide ben vardım. Gorodok'taki beton siperde ben.

BECKMANN. Ya Stalingrad'da? Oradaki de sen miydin?

ÖTEKİ. O da bendim. Bu akşamki de ben. Yarınki de ben.

BECKMANN. Yarn. Yarn yok ki! Yarn sensiz olacaktır. Defol! Senin çehren yok.

ÖTEKİ. Benden kurtulamazsın. Ben ötekiyim, ben her zaman varım: Yarn. İkinci vakti. Yatakta. Geceleyin.

BECKMANN. Defol. Benim yatağım yok. Ben burda, çamurda yatıyorum.

ÖTEKİ. Çamurdaki de benim. Ben her zaman varım. Sen benden kurtulamazsın.

BECKMANN. Senin çehren yok. Git işine!

ÖTEKİ. Benden kurtulamazsın. Benim binlerce çehrem var. Ben herkesin tanıdığı sesim. Ben her zaman var olan ötekiyim. Öteki, cevap veren. Sen ağlarken gülen. Sen yorgunken dürtten. Dürtten, gizli kalan, bir vicdan gibi tedirgin edenim ben. Kötüde iyiyi, en koyu karanlıklarda lâmbayı gören iyimserim ben. İnanan, gülen, sevenim ben! Topallayarak da olsa yürüyüp gidenim ben. Sen hayır derken evet diyenim ben! Ben evet diyenim! Ben..

BECKMANN. İşin yoksa söyle dur! Çek arabanı! Ben seni istemiyorum. Hayır diyorum. Hayır! Hayır! Çek arabanı! Hayır diyorum, işitmiyor musun?

ÖTEKİ. İşitiyorum. İşittiğim için de gitmiyorum ya! Hayır diyen, peki, ya sen kimsin?

BECKMANN. Benim adım Beckmann.

ÖTEKİ. Senin kendi adın yok mu, hayır diyen?

BECKMANN. Yok! Dünden beri. Dünden beri benim adam sadece Beckmann. İşte yalnız Beckmann. Masaya masa dendiği gibi.

ÖTEKİ. Sana masa diyen kim?

BECKMANN. Karım. Yanlış söyledim, evvelce karım olan

kadın. Çünkü ben üç yıl yâdelerde kaldım. Rusyada. Yurduma dün döndüm. Bu bir felâket oldu. Üç sene, az değil, bilirsin. Karım bana Beckmann dedi. Sadece Beckmann. Düşün ki aradan üç sene geçmişti. Bir masaya masa deriz ya, tıpkı onun gibi, Beckmann dedi. İskemle Beckmann! Kaldır şunu, Koltuk Beckmann! İşte bunun için benim kendi adım yok artık, anladın ya!

ÖTEKİ. Peki, ne diye burda 'kumların üstünde yatıyorsun?' Böyle gece yarısı, burda suyun içinde?

BECKMANN. Ayağa kalkamıyorum da ondan. Yurduma ya-nımsıra kütük gibi bir bacak getirdim. Hani hâtıra olarak. Böyle anılar iyidir, biliyor musun, yoksa harb çok çabuk unutulur. Ben unutmak istemedim. Her şey o kadar güzeldi ki. Çocuklar, çocuk-lar, ne kadar güzeldi, değil mi?

ÖTEKİ. Bunun için mi gece vakti burda suya serilmiş, ya-tıyorsun?

BECKMANN. Düştüm.

ÖTEKİ. Vaay, düştün mü, suya mı?

BECKMANN. Hayır, hayır! Ne münasebet, öylesi değil! Dinle bak, ben kendimi sulara istiyerek bıraktım, o biçim düş-tüm. Daha fazla dayanamadım. Bu topallamalar, bu sekişler. Son-ra şu kadın meselesi, eskiden karım olan kadın. O bana, masaya masa der gibi sadece Beckmann dedi. Sonra karımın yanındaki öbür erkek, bana sırttı. Sonra bu enkaz yığını. Yurdumdaki bu moloz tarlası. Burda, Hamburg'da. O molozların altında bir yerde benim çocuğum yatıyor. Biraz çamur, biraz harç, biraz sıva. İn-san çamuru, kemik harcı. Tam bir yaşında idi, ben onu görme-miştim bile. Ama şimdi her gece görüyorum. On binlerce taşın altında. Moloz, olup olacağı bir parçacık moloz. Dayanamıyaca-ğım, diye düşündüm. Kendimi suya atmak istedim. Bu çok kolay diyordum : dubadan aşağı. Cump. Tamam. Bitti!

ÖTEKİ. Cump mu? Tamam mı? Bitti mi? Sen rüya görmü-yün, rüya. Baksana, kumların üstündesin!

BECKMANN. Rüya mı? Evet. Açıktan rüya gördüm. Rü-yamda Elbe'nin beni tükürüp dışarı attığını gördüm. Elbe denen bu cadı.. Elbe beni istemedi. Hele bir kere daha dene, dedi. Hak-kın yok, pek toysun, dedi. Senin ufaklık hayatının içine edeyim, dedi. İntiharının içine edeyim, diye kulağıma söyledi. İçine ede-

yim, dedi bu körolası cadı.. Bir balıkpazarı karısı gibi döşendi. Hayat güzel, dedi. Bense burda Blankenese kıyılarında ıslak pa-çavralar içinde yatıyor, donuyorum. Ben her zaman dondum. Rus-yada uzun zaman dondum. Bu bitip tükenmez üşümelerden artık usanç geldi. Sonra da Elbe denen bu melun cadı.. Evet, ben bü-tün bunları açıktan rüyada gördüm. O ne?

ÖTEKİ. Birisi geliyor. Bir kız galiba. İşte! İşte geldi.

KIZ. Burda biri mi var? Şimdi birisi konuşuyordu. Heyy, burda biri mi var?

BECKMANN. Evet, burda birisi yatıyor. Burda. Burda, su-yun kıyısında.

KIZ. Orda ne yapıyorsunuz? Niçin ayağa kalkmıyorsunuz?

BECKMANN. Yatıyorum, görüyorsunuz ya! Yarı karada, ya-rı suda.

KIZ. Ama neden? Kalkın canım! Suda siyah bir yığın görün-ce önce bir ölü sandım.

BECKMANN. Doğru, simsiyah bir yığın, alın benden de o kadar!

KIZ. Konuşmanız pek gülünç, bana kalırsa. Burda suyun içinde gece vakti artık çokluk ölüler yatar. Bazan şişmiş ve kay-gandırılar. Hem de hayaletler gibi beyaz. Ben de işte bunun için o kadar korktum. Ama şükür, sağsınız ya. Fakat adamakıllı ıslak-sınız her halde.

BECKMANN. Öyle! Tıpkı bir ceset gibi ıslak ve soğuk!

KIZ. Şu halde kalkın canım ayağa! Yoksa yaralı mısınız?

BECKMANN. O da var. Diz kapağını aldılar. Rusyada. Ar-tık ömrüm boyunca kütük gibi bir bacakla topallamam gereki-yor. İlerleme yok da gerileme var galiba. Ayağa nasıl kalkarım?

KIZ. Gelin hele. Ben size yardım ederim. Yoksa bu gidişle balık olacaksınız.

BECKMANN. Yeni bir gerileme olmaz diye düşünüyor-sanız bir deneyebiliriz. Tamam. Teşekkür ederim.

KIZ. Gördünüz mü, şimdi yukarı bile çıktınız. Ama siz ıslak ve buz gibisiniz. Ben burdan geçmeseydim az sonra muhakkak bir balık olurdunuz. Âdeta dilsizsiniz de üstelik! Size bir şey söyleyebilir miyim? Ben hemen şuracıkta oturuyorum. Evde kuru çamaşırlar var. Benimle gelir misiniz? Evet mi? Yoksa üstünüzü

değiştirmeme müsaade etmiyecek kadar mağrur musunuz? Sizi yarı balık sizi! Sizi dilsiz, ıslak balık sizi!

BECKMANN. Beni götürüyor musunuz?

KIZ. Evet, eğer isterseniz. Ama sırf ıslak olduğunuz için. İnşallah çok çirkin ve alçakgönüllüsünüzdür; sizi götürdüğüme pişman olmam o takdirde. Ben sizi yalnız şunun için götürüyorum, çünkü çok ıslanmış, üşümüşsünüz, çünkü..

BECKMANN. Çünkü mü? Ne çünküsü? Hayır, yalnız ıslanmış, üşümüş olduğum için. Başka hiçbir sebep yok.

KIZ. Yoo, var. Çünkü sesiniz o kadar ümitsiz ki! Öyle yaşlı, öyle perişan ki! Ah, bu pek saçma, değil mi? Geliniz; yaşlı, dilsiz, ıslak balık! Geliniz!

BECKMANN. Durun! Hızlı yürüyorsunuz, yetişemiyorum. Bacağum geri kalıyor. Yavaş!

KIZ. Ha, evet. Şu halde, yavaş! Nuh Nebiden kalmış, koca-mış, ıslanmış, donmuş iki balık gibi.

ÖTEKİ. Gittiler. Böyledir bu iki bacaklılar. Bu yeryüzü insanları pek gariptirler. Kendilerini önce suya atarlar, çılgın gibi ölümdedir gözleri. Derken bir başka iki bacaklı, karanlıktan tesadüf çıkar gelir; eteklikli, göğüslü, uzun saçlı biri. O zaman yaşamak birdenbire yine çok güzeldir, tatlıdır. O zaman hiçbir erkek ölmek istemez. O zaman artık hiç ölü olmak istemezler. Birkaç tel saç yüzünden; beyaz bir ten, birazcık kadın kokusu uğruna. O zaman ölüm döşeklerinden kalkarlar, şubatta on binlerce geyik gibi zindedirler. O zaman bu lânetli, boş, sefil yer yuvarlağında yaşamaya dayanamadıklarını iddia eden, sular içinde o yarı ölüler bile dirilir. Sulardaki ölüler yine kımıldamıya, yürümeye başlarlar.. Hepsi o bir çift göz, o bir parça yumuşak ve sıcak sevgi, o ufak eller, o narin boyun uğruna. Hattâ sudaki ölüler bile. Ah bu iki bacaklılar, ah şu dünyanın bu pek garip insanları..

2. SAHNE

(Bir oda. Gece. Bir kapı gıcırtyla açılır, kapanır.)

BECKMANN. KIZ.)

KIZ. Tamam; şimdi oltama düşen balığı lâmba ışığında bir

göreyim hele! Vaay.. (Güler.) Aman Allah aşkına, bu da nedir kuzum?

BECKMANN. Bu mu? Bu benim gözlüğüm. Öyle! Gülersiniz. Bu benim gözlüğüm. Ne yazık!

KIZ. Siz buna gözlük mü diyorsunuz? Bence siz, mahsus gülünç olmak istemişsiniz.

BECKMANN. Evet, gözlüğüm. Haklısınız, belki biraz gülünç! Camların etrafında bu gri teneke çerçeveler. Sonra kulaklara geçirmeye bu gri saplar. Burnun üstündeki bu gri köprü! Bu gözlük insanı, üniforma giymiş gibi yapıyor. İnsan tenekeden bir robot oluyor, gaz maskesi takmışa dönüyor. Bu da zaten gaz maskesi gözlüğü!

KIZ. Gaz maskesi gözlüğü mü?

BECKMANN. Gaz maskesi gözlüğü. Gözlük kullanan askerler için. Gaz maskesi takınca da görebilsinler diye.

KIZ. Peki ama niçin hâlâ bu gözlükle dolaşıyorsunuz? Doğru dürüst bir gözlüğünüz yok mu?

BECKMANN. Yok. Vardı, tabii. Ama bir kurşun geldi, kırıldı. Evet, güzel değil. Ama hiç değilse bu olsun var ya! Çok çirkin, biliyorum. Bazan benimle alay ettikleri zaman şaşkına da dönüyorum. Ama eh ne çare, hepsi bir. Bunsuz olamam. Gözlüksüz kalırsam mahvolduğum gündür. Cidden, elim kolum bağlanır.

KIZ. Yaa? Demek gözlüksüz olunca tamamen âcizsiniz öyle mi? (Neşeli, sert değil.) O halde bu iğrenç şeyi derhal bana veriniz. Ha şöyle.. Şimdi bir diyeceğiniz var mı? Hayır, bunu ben-den ancak giderken geri alabilirsiniz. Üstelik sizin bu şekilde tamamen âciz olduğunuzu bilmek, bana ferahlık veriyor. Çok ferahlatıcı. Hem gözlüksüz bambaşka oluyorsunuz. Bence siz sırf, bu korkunç gaz maskesi gözlüğü gerisinden baktığınız için böyle biçare görünüyorsunuz.

BECKMANN. Şimdi her şeyi ancak çok bulanık görebiliyorum. Gözlüğü geri verin. Artık bir şey göremez oldum. Siz bile birdenbire ne kadar uzağımdasınız. Çok silik.

KIZ. Mükemmel! Tam benim istediğim gibi. Hem sizin için de çok iyi oldu. Gözlükle bir hayalete benziyorsunuz.

BECKMANN. Belki de sahiden bir hayaletim ben. Dünden kalma, bugün artık kimsenin görmek istemediği bir hayalet. Harb-

den kalma, sulh için üstünkörü bir tamir görmüş bir hayalet.

KIZ. (*Candan, sıcak.*) Hem de öyle somurtkan, öyle üzgün bir hayalet ki! Bence siz içinizde de böyle bir gözlük taşıyorsunuz, sizi eğreti balık sizi! Bırakın, gözlük bende kalsın. Bir gece de her şeyi biraz bulanık görüverin, ne çıkar! Pantolon uydu mu bari? Eh, fena değil. Alın şu ceketini del!

BECKMANN. Haha! Beni önce sudan çıkıyor, sonra da hemen yine boğmak istiyorsunuz. Bu bir atlet ceketini. Bunu hangi pehlivandan çaldınız?

KIZ. Pehlivan benim kocam. Kocamdı.

BECKMANN. Kocanız mı?

KIZ. Evet. Yoksa beni, elbise ticareti yapan biri mi sandınız?

BECKMANN. Nerde? Kocanız nerede?

KIZ. (*Acı bir sesle, yavaş.*) Açlıktan öldü, dondu, kaldı.. bilir miyim? Stalingrad'dan beri kayıp. Üç sene oldu.

BECKMANN. (*Donmuş.*) Stalingrad'da mı? Stalingrad'da, öyle ya! Evet, Stalingrad'da, çoğu orda kaldı. Ama kimileri dönüp geldiler. Dönenler, dönmiyenlerin elbiselerini giyorlar. Kocanız, pehlivan, bu elbiselerin sahibi orda kaldı. Ben, ben geldim, onun elbiselerini giyorum. Güzel şey, doğrusu! Güzel, değil mi? Ceketini öyle bol ki, içinde boğuluyorum âdeta. (*Çabuk çabuk.*) Bunu çıkarmalıyım. Evet. Tekrar kendi ıslak ceketimi giymeliyim. Bu ceketin içinde mahvoluyorum. Beni boğuyor, bu ceket. Ben bu ceketin içinde bir şaka gibiyim. Harbin yaptığı müt-hiş ve âdi bir şaka. Bu ceketini artık çıkarmak istiyorum.

KIZ. (*Sıcak, ümitsiz.*) Sakin ol, balık! Çıkarma, lütfen. Böyle hoşuma gidiyorsun, balık! Şu gülünç saç tıraşına rağmen! Bu saçları da Rusyadan getirdin, öyle mi? Gözlüğün, bacağın, sonra bu kısa, güdük saçlar. Görüyorsun ya, nasıl anladım. Seninle alay ediyorum sanma, balık! Hayır, balık, ben yapmam bunu! Öyle harikulâde bir mahzunluğun var ki, zavallı mahzun hayalet : bol ceketin içinde, saçlarınla, kaskatı bacağınla! Bırak, balık, bırak. Ben gülünç bulmuyorum. Hayır, balık, senin öyle harikulâde bir mahzunluğun var ki! Bıçare gözlerinle yüzüme baktıkça hüüngür hüüngür ağlıyasım geliyor. Sen hiç konuşmuyorsun. Bir şey söyle, balık, lütfen! Ne olursa olsun, bir şey söyle. Varsın anlamsız ol-

sun, ama söyle! Konuş, balık, dünya öyle korkunç sessiz ki! Konuş da bitsin bu büyük yalnızlık. N'olur aç ağzını, balık adam! Bütün gece, böyle ayakta durma. Gel. Otur. Şuraya, yanıma. Öyle uzakta durma, balık! Çekinmeden yaklaşabilirsin, nasıl olsa beni ancak bulanık görüyorsun. Gelsene! İstersen yum gözlerini. Gel ve konuş ki bir şey çıksın ortaya. Sessizliğin dehşetini duymuyor musun?

BECKMANN. (*Şaşırmış.*) Seni seyretmek hoşuma gidiyor. Evet, seni! Ama atacağım her adımda gerilemekten korkuyorum. İşte budur benim derdim.

KIZ. Ah sen ah. İleri, geri. Üst, alt. Yarın beyaz ve şişmiş, sularda olacağız belki. Sessiz ve soğuk. Ama bugün henüz sıcak ya! Bu gece de henüz sıcak. Balık, bir şey söyle, balık! Bu gece artık yüzüp benden kaçamazsın. Sakin ol. Söylediklerinin hiçbirine inanmam. İyisi mi, kapıyı kitleyim bari!

BECKMANN. Bırak. Ben balık değilim, kapıyı kitlemesen de olur. Yok, sahiden ben balık değilim.

KIZ. (*Candan.*) Sen yok musun balık, sen! Seni tamir görmüş, mahzun, ıslak hayalet seni!

BECKMANN. (*Dalgın.*) Eziyor beni. Boğuluyorum. Boğazımı sıkıyor. İyi göremiyorum da ondan. Her şey bir duman içinde. Fakat boğuyor beni.

KIZ. (*Ürkmüş.*) Ne oluyorsun? Hey, neyin var? Hey!

BECKMANN. (*Korkusu çoğalarak.*) Ben artık yavaş yavaş çıldırıyorum. Gözlüğümü ver. Çabuk. Gözlerimin önü dumanlı da ondan böyleyim. İşte! Besbelli arkanda bir adam var senin. Buraya geldik geleli. Uzun boylu bir adam. Pehlivan gibi. Bir pehlivan, anlıyor musun! Ama sırf gözlüğüm olmadığı için böyle görüyorum, çünkü pehlivanın tek ayağı var. Yaklaşıkça yaklaşıyor, pehlivan, bir ayağı var, iki de koltuk değneği. İhtiyor musun : tak tuk, tak tuk. Koltuk değneklerinin sesidir bu. İşte şimdi arkanda. Ensende soluğunu hissetmiyor musun? Bana gözlüğümü ver. Onu daha fazla görmek istemiyorum. İşte, şimdi tam arkanda!

(KIZ, bir çığlık koparır, odadan dışarı fırlar. Bir kapı gıcır-tıyla açılır, kapanır. Koltuk değneklerinin takırtıları açıkça duyulur.)

BECKMANN. (*Fısıldar.*) Pehlivan!

TEK AYAKLI ADAM. (*Monoton.*) Ne arıyorsun burda, hey? Benim ceketimi giymiş, benim odamda, karımın yanında?

BECKMANN. (*Bir kötürüm gibi.*) Senin ceketin? Senin odan? Senin karın mı?

TEK AYAKLI ADAM. (*Hep gayet monoton ve hissiz.*) Hey, ne işin var burda?

BECKMANN. (*Kesik kesik soluyarak, yavaş.*) Dün gece karımın yanındaki erkeğe ben de bunu sordum. Benim gömleğimi giymişti. Benim yatağında. «Hey, ne işin var senin burda?» diye sordum. Adam omuzlarını kaldırıp indirdi. «Sahi, ne işim var benim burda?» dedi. Böyle cevap verdi. Bunun üzerine yatak odasının kapısını tekrar kapadım, hayır, önce ışığı söndürdüm. Sonra yine dışarıdaydım, sokaklarda.

TEK AYAKLI ADAM. Yaklaş ışığa da yüzünü göreyim. Yaklaş! (*Boğuk :*) Beckmann!

BECKMANN. Evet. Benim. Beckmann. Beni artık tanıyamazsın sanırdım.

TEK AYAKLI ADAM. (*Yavaş sesle, ama korkunç sitemli.*) Beckmann.. Beckmann.. Beckmann..

BECKMANN. (*Azap duyarak.*) Hey, kes artık. Adımı söyleme. Ben artık bu ismi istemiyorum. Hey, kes artık!

TEK AYAKLI ADAM. (*Monoton bir sesle tekrarlar.*) Beckmann.. Beckmann..

BECKMANN. (*Haykırır.*) Beckmann değilim ben! Artık Beckmann olmak istemiyorum! Ben artık Beckmann olmak istemiyorum!

(*Dışarı koşar. Bir kapı gıcırda ve kapanır. İssiz sokakta rüzgârın estiği, bir insanın koştuğu duyulur.*)

ÖTEKİ. Dur! Beckmann!

BECKMANN. Kimdir o?

ÖTEKİ. Ben. Öteki.

BECKMANN. Yine mi karşıma çıktım?

ÖTEKİ. Ben her zaman karşıdayım, Beckmann. Her zaman, Beckmann.

BECKMANN. Ne istiyorsun? Bırak da gideyim.

ÖTEKİ. Hayır, Beckmann. Bu yol Elbe'ye gider. Gel, senin

yolun ilerde.

BECKMANN. Bırak da geçeyim. Ben Elbe'ye gideceğim.

ÖTEKİ. Hayır, Beckmann! Gel, sen bu yolu yürüyeceksin.

BECKMANN. Bu yolu mu? Yani yaşamalı mıyım? Daha mı yürüyeyim? Yemeli, içmeli, bunca şeyi yapmalı mıyım?

ÖTEKİ. Gel, Beckmann!

BECKMANN. (*Hüycanlı olmaktan çok, duygusuz.*) Bu ismi söyleme. Ben artık Beckmann olmak istemiyorum. Benim artık adım yok. Bir insanın bulunduğu, tek ayaklı, eh ne çare sadece tek ayaklı bir adamın bulunduğu yerde, ben yaşamaya devam etmeliyim, öyle mi? Beckmann adında bir çavuş : «Onbaşı Bauer, bulunduğunuz noktada sonuna kadar mutlaka dayanacaksınız!» dediği içindir ki, bu adam böyle tek ayaklı. Ben, boyuna, Beckmann, diyen bu tek ayaklının olduğu yerde yaşamaya devam edeyim, öyle mi? O hiç durmadan Beckmann derken, habire Beckmann derken, bu ismi mezar der gibi söylerken; cinayet der gibi, köpek der gibi; bu adam benim adımı kıyamet der gibi, boğuk, tehditli, üzgün söylerken, sen bana : «Yaşamaya devam et!» diyorsun ha? Ben dışarda, kapıların dışındayım, yine dışında. Dün gece kapıların dışındaydım. Bugün yine dışında. Ben daima kapıların dışındayım. Ve kapılar kapalı. Oysa ben ayakları külçe gibi ve yorgun bir insanım. Açıktan karnı guruldayan bir insan. Gecenin ayazında kanı donan bir insan. Tek ayaklıysa boyuna ismini söylüyor. Geceleri gözüne artık uyku girmiyor. Ben nereye gidebilirim, yahu? Bırak da geçeyim!

ÖTEKİ. Gel, Beckmann. Biz yine bu yoldan yürüyelim. Ben seni bir adama götüreceğim. Ona devredersin.

BECKMANN. Neyi?

ÖTEKİ. Sorumluluğu.

BECKMANN. Bir adama mı gideceğiz? Pekâlâ, gidelim. Üzerimdeki sorumluluğu ona devrederim. Haydi, gidelim. Tek ayaklıdan kurtulup bir gece rahat uyumak istiyorum. Ona devrederim. Evet! Ona devrederim. Ölülerini ona devrederim. Ona! Evet, gel, bir adama gidelim, sıcak bir evde oturan bir adama. Bu şehirde, her şehirde. Bir adama gidelim, ona bir şey hediye edelim. Hoş, iyi, namuslu bir adama; bütün ömrü boyunca yalnız görevini, daima sadece görevini yapmış bir adama gidelim. Görev,

ama müthiş bir görev! Korkunç bir görev! Yere batası, batası, batası bir görev! Gel! Hadi gel!

3. SAHNE

(Bir salon. Bir kapı gıcırdayarak açılır, kapanır.
BİNBAŞI ve AİLESİ. BECKMANN.)

BECKMANN. Afiyet olsun, Binbaşım!

BİNBAŞI. (Lokmasını çiğniyerek.) Af buyurun, ne dediniz?

BECKMANN. Afiyet olsun, Binbaşım!

BİNBAŞI. Akşam yemeğimde beni rahatsız ediyorsunuz. İşiniz bu kadar acele mi?

BECKMANN. Hayır. Ben yalnız, bu gece kendimi sulara mı atayım, yoksa hayatta mı kalayım, işte bunu öğrenmiye geldim. Hayatta kalırsam nasıl yaşarım, bilmiyorum. O zaman gündüzleri aradabir bir şeyler yemek isterim. Geceleri, geceleri uyumak isterim. Hepsı bu kadar.

BİNBAŞI. Hadi, hadi, hadi! Bir erkeğe yakışmayan bu saçma lâfları bırakınız. Siz askerdiniz, öyle mi?

BECKMANN. Hayır, Binbaşım.

DAMAT. Nasıl hayır? Sırtınızda bu üniforma neci?

BECKMANN. (Monoton.) Evet. Altı sene. Ama ben daima, on yıl bir postacı elbisesi giysem muhakkak postacı mı olmam gerek, diye düşünüyorum.

KIZ. Baba, sor bakalım, ne istiyormuş. Hep benim tabağıma bakıyor.

BECKMANN. (Candan.) Pencereleğiniz dışardan öyle sıcak ki! Böyle pencerelerden bakmak nasıl oluyor, hele bir daha göreyim, dedim. Ama içerden bakmak, içerden. Geceleri aydınlık, sıcak pencerelere karşı açıkta, dışarda olmak, ne demektir bilir misiniz?

ANNE. (Nefret değil, daha çok dehşet duyarak.) Bey, söyle de gözlüğünü çıkarsın. Bu gözlüğü gördükçe üşüyorum.

BİNBAŞI. Şekerim! Bu gaz maskesi gözlüğü. Gözleri bozuk askerlerin gaz maskesi altında kullanmaları için 1934'te orduya kabul edildi. Bu ıvırzıvrı ne diye çıkarıp atmazsınız? Harb bitti.

BECKMANN. Evet, bitti. Bunu herkes söylüyor. Fakat göz-

lük hâlâ lazım bana. Ben miyopum, gözlüksüz bulanık görürüm. Ama gözlük olunca seçebiliyorum. Sofranızdaki şeyleri burdan çok iyi görüyorum.

BİNBAŞI. (Sözünü keser.) Yahu, bu ne garip saç tıraşı böyle? Kodeste miydiniz? Kimbilir, ne haltlar ettiniz, ha? Eee, çikarın baklayı ağzınızdan, bir eve daldınız da enselendiniz mi yoksa?

BECKMANN. Evet, Binbaşım. Bir yere dalanlar arasında ben de vardım. Stalingrad'da, Binbaşım. Ama işimiz ters gitti, onlar bizi yakaladılar. Üç yıl harbettik, yüz binlerce adam, hepimiz. Reisimiz sivil giyindi, havyar yedi. Üç yıl havyar. Geridekiler karlar altında kaldılar, ağızlarına step kumları doldu. Biz sıcak su kaşıkladık. Fakat şefin havyar yemesi gerekiyordu. Tam üç sene. Kafalarımızı kazıdılar. Boynumuzdan mı, yoksa yalnız saçlarımızı mı, orasına pek bakılmıyordu. Kelleleri kesilenler, en bahtiyarlarıydı zaten. Onlar hiç değilse boyuna havyar kaşıklamaktan kurtuluyorlardı.

DAMAT. (Öfkeli.) Ne dersin buna, kayın peder? Ha? Ne dersin?

BİNBAŞI. Genç ve aziz dostum! Siz durumu enikonu değiştirecek anlatıyorsunuz galiba. Biz Almanız canım. Bizim, o kendimize vergi gerçekliğimizden ayrılmamız doğru mu? Gerçeği üstün tutan her zaman en iyi yürür; demiş Clausewitz.

BECKMANN. Evet, Binbaşım! Pek güzel, Binbaşım! Buna, bu gerçeğe ben de katılıyorum. Biz karnımızı güzelce doyuruyoruz, Binbaşım, adamakıllı doyuruyoruz, Binbaşım! Biz yeni bir gömlek, düğmeleri tamam ve deliksiz bir elbise giyiyoruz. Sonra biz sobayı yakıyoruz, Binbaşım, çünkü bir sobamız var, değil mi Binbaşım? Sonra biz biraz grog hazırlamak üzere çay güğümünü sobanın üstüne koyuyoruz. Sonra biz pancurları indiriyoruz, bir koltuğa gömülüyoruz, çünkü bir koltuğumuz var, değil mi Binbaşım? Biz karımızın lâtif parfümünü kokluyoruz, kokladığımız kan değil, değil mi Binbaşım, kan değil, ve biz tertemiz bir yatağımız var diye seviniyoruz, bir yatağımız var, ikimizin de var, değil mi Binbaşım; yatak odasında bizi bekleyen yumuşak, akpak sıcak bir yatak. O zaman biz gerçeği üstün tutuyoruz, Binbaşım, biz Almanlara vergi gerçekliğimizi.

KIZ. Bu adam deli.

DAMAT. Ne münasebet, sarhoş.

ANNE. Bey, bitir şunu. Bu adamın karşısında üşüyorum.

BİNBAŞI. (*Sert değil.*) Edindiğim kuvvetli kanaate göre siz onlardan birisiniz, azıcık bir harb karşısında akli karışanlardan biri. Siz neden subay olmadınız? Bambaşka çevrelere girebilirdiniz. Kıbar bir karınız, şimdi de hoş bir eviniz olurdu. Bambaşka bir insan olurdunuz. Neden subay olmadınız?

BECKMANN. Sesim çok yavaştı, Binbaşım, sesim çok yavaş.

BİNBAŞI. Gördünüz mü, çok yavaşsınız. Açıkçası siz onlardan birisiniz, biraz yorgun, biraz yumuşak olanlardan biri, ne dersiniz?

BECKMANN. Evet, Binbaşım. Öyle! Biraz yavaş. Biraz yumuşak. Ve yorgun, Binbaşım, yorgun, yorgun, yorgun! Yani ben uyuyamıyorum, Binbaşım, hiçbir gece, Binbaşım! Buraya bunun için geldim, size bu yüzden geldim, Binbaşım; çünkü biliyorum, bana siz yardım edebilirsiniz. Ne çare, ben tekrar uyumak istiyorum! Başka bir şey istediğim yok ki! Yalnız uyumak. Derin, deliksiz uyumak.

ANNE. Bey, yanımızdan ayrılma. Korkuyorum. Bu adamın karşısında üşüyorum.

KIZ. Saçmalama, anne! Bu onlardan biri, evlerine ufak bir çatlakla dönenlerden biri. Bunlardan insana zarar gelmez.

DAMAT. Bana kalırsa bu bey biraz küstah galiba.

BİNBAŞI. (*Kendine güvenerek.*) Siz bana bırakın çocuklar, ben bu tip insanları kıtadan bilirim.

ANNE. Aman yarabbi, ayakta uyuyor.

BİNBAŞI. (*Âdeta bir baba gibi.*) İşi biraz sıkı tutmak gerekir, hepsi bu kadar. Bırakın, ben hallederim.

BECKMANN. (*Çok dalgın.*) Binbaşım?

BİNBAŞI. Peki, ne istiyorsunuz?

BECKMANN. (*Çok dalgın.*) Binbaşım?

BİNBAŞI. Sizi dinliyorum.

BECKMANN. (*Uykulu, rüyada gibi.*) Dinliyor musunuz. Binbaşım? İyi öyleyse, dinliyorsanız Binbaşım! Size rüyamı anlatmak istiyorum da Binbaşım! Ben bu rüyayı her gece görüyorum. Birisi dehşetle haykırdığı için de birden uyanıyorum. Bili-

yor musunuz haykıran kim? Ben kendim, Binbaşım, ben kendim! Tuhaf, değil mi, Binbaşım? Sonra artık uyuyamıyorum. Her gece, Binbaşım. Düşünün, her gece uykusuz kalmak ne demektir, Binbaşım! Bu yüzden yorgunum, Binbaşım, müthiş yorgun!

ANNE. Bey, bizi bırakma. Üşüyorum.

BİNBAŞI. (*İlgilenir.*) Gördüğünüz rüyadan uyanıyorsunuz, öyle mi?

BECKMANN. Hayır, haykırmamdan. Rüyadan değil, haykırmamdan.

BİNBAŞI. (*İlgiyle.*) Fakat sizi haykırmaya sevkeden rüya, değil mi?

BECKMANN. Öyle, tabii. Sebep rüya. Bu öyle garip bir rüya ki! Anlatayım hele! Dinliyorsunuz ya, Binbaşım? Bir adam var, kısılofon çalıyor. Çılgınca bir hava çalıyor. Bir yandan da terliyor adam, çünkü alabildiğine şişman. Çaldığı da muazzam bir kısılofon. Çalgı pek muazzam olduğu için adam her vuruşta, kısılofonun önünde sağa sola uçuyor. Bir taraftan da terliyor, çünkü cidden pek şişman. Terliyor, ama terlediği ter değil, işin tuhaf tarafı da bu ya! Adam kan terliyor, duman duman kan. Ve kan geniş ve kırmızı iki şerit halinde pantolonunun sağından solundan aşağı akıyor, bu haliyle adam uzaktan bir general gibidir. Bir general gibi! Şişman, kanlı canlı bir general. Harblere girmiş çıkmış yaşlı bir general olsa gerek, çünkü iki kolu da yok. Evet, uzun, ince takma kollarla çalıyor; el bombası sapına benzeyen, maden halkalı, tahta kollarla. Pek garip bir çalgıcı olsa gerek bu general, çünkü muazzam çalgısının çubukları aslâ tahtadan değil. Hayır, inanın bana, Binbaşım, inanın bana; çubuklar kemikten. İnanın bu sözüme, Binbaşım, kemikten!

BİNBAŞI. (*Yavaşça.*) Evet, inanıyorum. Kemikten.

BECKMANN. (*Hâlâ uykuda gibi, hayalet gibi.*) Evet, tahtadan değil, kemikten. Harikulâde beyaz kemikler. Adamın önünde kafatasları, kürek kemikleri, kalça kemikleri. İnce sesler için kol kemikleri, bacak kemikleri. Sonra kaburgalar, binlerce kaburga. Nihayet, kısılofonun ta sonunda çok ince seslerin çıktığı kısımda parmak kemikleri, ayak kemikleri, dişler. Evet, en sonda dişler. İşte pantolonu sağlı sollu general şeritli şişman zatın çaldığı kısılofon. Çok komik bir çalgıcı, bu general, değil mi?

BİNBAŞI. (*Şaşırmış.*) Evet, çok komik. Çok, çok komik!
BECKMANN. Ya, asıl şimdi başlıyor. Rüya şimdi başlıyor. Şu halde general, insan kemiklerinden yapılmış koskoca kısılofonun önündedir, takma kollarıyla bir marş çalıyor. Prusya Zaferleri yahut Badenweiler. Ama en çok Gladylatorların Giriş'i'ni ve Eski Silâh Arkadaşları'nı çalıyor. En çok bunları çalıyor. Bilirsiniz değil mi, Binbaşım, Eski Silâh Arkadaşları marşımı? (*Yavaşça söylemeye başlar.*)

BİNBAŞI. Evet, evet. Tabii. (*O da yavaşça söylemeye başlar.*)

BECKMANN. İşte o zaman geliyorlar. Kafile halinde, gladylatorlar, eski silâh arkadaşları. Toptan gömüldükleri mezarlarından kalkıyorlar, kanlı iniltileri gökte beyaz aya kadar ortalığı kokutuyor. Geceler bu yüzden böyle. Kedi pisliği gibi böyle acı. Böyle kırmızı; beyaz bir gömleğe dökülmüş ahududu şerbeti gibi böyle kırmızı. O zaman geceler öyle oluyor ki soluğumuz kesiliyor. Öpmek için dudak, içmek için konyak bulamazsak havasızlıktan boğuluyoruz. Ta aya, beyaz aya kadar kanlı iniltilerin kokusu yükseliyor, Binbaşım, ölümler gelince, şerbet lekeli ölümler.

KIZ. İşitiyor musunuz, deli bu adam! Ay beyazmış, öyle diyor. Beyazmış! Ay!

BİNBAŞI. (*Kuru.*) Saçma! Ay, tabii, her zaman sarıdır. Revani gibi! Omlet gibi! Hep sarıdır ay.

BECKMANN. Ne münasebet, Binbaşım; ne münasebet! Ölümlerin geldikleri gecelerde ay, beyaz ve hastadır. Kendini derede boğmuş gebe bir kızın karnına benzer. Öyle beyaz, öyle hasta, öyle yuvarlak. Hayır, Binbaşım, ölümlerin geldikleri gecelerde ay beyazdır; ölümlerin kanlı iniltileri beyaz, hasta, yuvarlak aya kadar ortalığı kedi pisliği gibi keskin kokutur. Kan. Kan. Sonra ölümler çürümüş sargılar, kanlı üniformalarla yığın yığın gömüldükleri mezarlardan çıkıyorlar. Okyanuslardan çıkıyorlar; steplerden, yollardan, ormanlardan geliyorlar; yıkıntılardan, bataklıklardan geliyorlar; donmaktan kararmış, yeşil, çürümüş. Steplerden kalkıyorlar; tek gözlü, dişleri dökülmüş, tek kollu, bacadan yoksun. bağırsakları paramparça, kafatasları kırılmış, elsiz, delik deşik, leş gibi kokarak, kör. Korkunç bir sel halinde sulara kapılmış geliyorlar, sayılarını saymak imkânsız, acılarını saymak imkânsız! Gö-

zün alamıyacağı kadar geniş, korkunç ölümler denizi, mezardan kıyıları basıyor; geniş, peltemsi, sakat, kanlı, dünyayı kaplıyor. Sonra şeritleri kandan general : «Beckmann Çavuş!» diyor bana. «Sorumluluk sizin! Sağdan saydınız!» O zaman ben, oyuk oyuk sırttan milyonlarca iskelet önünde; artıklar, kemik kalıntıları önünde, üzerimde sorumluluk, duruyor : «Sağdan say!» diyorum. Ama onlar, onlar saymıyorlar. Korkunç şekilde çenelerini oynatıyorlar, fakat sayı saymıyorlar. General elli kere çömel, kalk emri veriyor. Çürümüş kemikler çıtıyor, ciğerler hırıltıyor, ama sayı saymıyorlar! Bu bir isyan değil midir, Binbaşım? Açıkça isyan?

BİNBAŞI. (*Fısıldar.*) Evet, açıkça isyan!

BECKMANN. Taş çatlasa sayı saymıyorlar. Fakat bir araya geliyor bu çürümüşler, ve bir söz korusu doğuyor. Gürlüyen, tehdit eden, boğuk bir söz korusu. Biliyor musunuz ne diye böğürüyorlar, Binbaşım?

BİNBAŞI. (*Fısıldar.*) Hayır!

BECKMANN. Beckmann! diye böğürüyorlar. Beckmann Çavuş! Hep Beckmann Çavuş! Böğürüşleri büyüyor. Böğürmeleri yuvarlanarak geliyor; bir tanrı haykırırmış gibi vahşi, yabancı, soğuk, muazzam böğürtüleri büyüyor, yuvarlanıyor, büyüyor, yuvarlanıyor! Öyle büyüyor, öyle boğarcasına büyüyor ki ben artık soluk alamaz oluyorum. O zaman bağıyorum, gecede bağırma-ya başlıyorum. O zaman bağırarak zorunda kalıyorum; korkunç, korkunç şekilde bağırarak. Bu haykırışım üzerine de hep uyumuyorum. Her gece. Her gece bu kemik kısılofon konseri, her gece söz korusu, her gece bu korkunç haykırış. O zaman artık bir daha uyuyamıyorum, çünkü sorumluluk bende kalmıştı. Sorumluluk bende kalmıştı. Evet, bende kalmıştı. İşte size bunun için geldim, Binbaşım; çünkü ben de artık tekrar uyumak istiyorum. Artık tekrar uyumak istiyorum. İşte size bunun için geldim, çünkü uyumak istiyorum, artık tekrar uyumak istiyorum.

BİNBAŞI. Peki, benden ne istiyorsunuz?

BECKMANN. Onu size geri vermiye geldim.

BİNBAŞI. Kimi?

BECKMANN. (*Âdeta şâf.*) Sorumluluğu. Ben size sorumluluğu geri vermiye geldim. Hiç mi hatırlamıyorsunuz, Binbaşım? 14 Şubatı? Gorodok'da. 42 dereceydi soğuk. Hani siz bizim sipe-

re gelmiştiniz de Binbaşım : «Beckmann Çavuş!» demiştiniz. «Buyur komutanım!» diye seslenmişim. Sonra siz demiştiniz ki — soluğunuz donuyor, kürklü yakanızda kırağı olup kalıyordu, çok iyi hatırlıyorum, çünkü çok güzel bir kürk yakanız vardı — demiştiniz ki : «Beckmann Çavuş, size yirmi-er veriyorum, yirmisinden de siz sorumlusunuz. Gorodok doğusundaki ormanı keşfe çıkacak, mümkünse birkaç düşman askeri ele geçireceksiniz, anlaşıldı mı?» Ben : «Evet, Binbaşım!» demişim. Sonra yola koyulmuş, yapacağımız keşfi yapmıştık. Sorumluluk bende idi. Sonra bütün gece keşifle uğraşıyorduk, sonra ateş açılmıştı. Tekrar siperlere döndüğümüzde on bir kişi eksilmişti. Bendim sorumlu. İşte hepsi bu kadar, Binbaşım. Ama şimdi harb bitti, şimdi uyumak istiyorum, şimdi sorumluluğu size geri veriyorum, Binbaşım; daha fazla bende kalmasını istemiyor, onu size geri veriyorum, Binbaşım.

BİNBAŞI. Fakat Beckmann'cığım, yok yere telâşlanıyorsunuz. Hiç bu anlama gelir mi bu?

BECKMANN. *(Heyecansız, ama alabildiğine ciddi.)* Gelir. Gelir, Binbaşım. Bu anlama gelir. Sorumluluk sadece bir kelime, akpak insan etini kara toprak haline sokan bir kimya formülü değildir ki! Biz, insanları boş bir kelime uğruna ölüme bırakamayız ki! Sorumluluğu da bir yere teslim etmek gerekir. Ölüler cevap vermez. Tanrı cevap vermez. Gelgelelim yaşayanlar, yaşayanlar soruyorlar. Her gece soruyorlar, Binbaşım. Yatağında uyanmış yatarken geliyor ve soruyorlar. Kadınlar, Binbaşım, yaşlı üzgün kadınlar. Ağarmış saçları, katı çatlak elleriyle yaşlı kadınlar. Issız, özlemlili gözleriyle genç kadınlar. Çocuklar, Binbaşım, çocuklar, pek çok küçük çocuklar. Karanlıkların içinden sesleniyorlar : Beckmann Çavuş, babam nerde, Beckmann Çavuş? Beckmann Çavuş, kocamı ne yaptınız? Beckmann Çavuş, oğlum nerde, ağabeyim nerde, Beckmann Çavuş, nişanlım nerde, Beckmann Çavuş? Beckmann Çavuş, nerde? Nerde? Nerde? Ortalık ağarana kadar hep böyle fısıldaşıyorlar. Yalnız on bir kadın, Binbaşım, benimkilerin sayısı yalnız on bir. Ya sizinkiler ne kadar, Binbaşım? Bin mi? İki bin mi? İyi uyuyor musunuz, Binbaşım? İki bine ek olarak şu benim on bir kişinin sorumluluğunu da size verirsem ne kaybedersiniz ki! Uyuyabiliyor musunuz, Binbaşım? Geceleri

iki bin hayaletle? Uyumayı bırakın, yaşayabiliyor musunuz, haykırmadan bir dakika yaşayabiliyor musunuz? Binbaşım, Binbaşım, geceleri iyi uyuyor musunuz? Evet mi? O halde sizin için mesele yok, o halde eh ben de uyuyabilirim, eğer lütfeder de sorumluluğu geri alırsanız. O zaman nihayet gönlüm rahat uyuyabilirim belki. Gönül rahatı, budur mesele, evet, gönül rahatı, Binbaşım! Ondan sonra : uyumak! Allahım!

BİNBAŞI. *(Ne de olsa soluğu kesilmiştir. Ama tutukluğunu gülmekle geçirir; garezli, kinci değil, babacan, kabaca ve iyi kalblidir; kendine güvenemiyerek konuşur.)* İlâhi delikanlı, delikanlı! Şaşırdım, doğrusu, şaşırdım. Siz gizli bir barışçı mısınız yoksa? Biraz yıkıcı, ha? Fakat.. *(Önce şaşkın gülümser, ama sonra o dinç Prusyalı ruhu ağır basar, kahkahayla güler.)* İlâhi dostum, ilâhi! Nerdeyse siz bir şaklabansınız diyeceğim, ha? Haklı mıyım? Ha? Demek siz bir şaklabansınız, ha? *(Güler.)* Mükemmel, yahu, mükemmel! Amma da ustasınız yani! Bu derya gibi mizah, pes doğrusu! Biliyor musunuz.. *(Kahkahaları sözlerine engel olur.)* biliyor musunuz, sizde bu cevher, sizde bu hüner varken pekâlâ sahneye çıkabilirsiniz. Sahneye! *(Binbaş, Beckmann'ı gücendirmek istemez, ama o kadar zinde, o kadar saf ve öylesine eski askerdir ki Beckmann'ın rüyasını sadece bir şaka anlamına alır.)* Bu saçmasapan gözlük, bu gülünç saç tıraşı! Siz bu numarayı müzikle yapmalısınız. *(Güler.)* Hey Allahım, ne nefis bir rüya! Çömelip kalkışlar, kısılofon çalarken çömelip kalkışlar! Yook azizim, siz bu numarayı sahnede yapmalısınız! Millet güler, millet kırılır gülmekten! Hey Allahım! *(Gülmekten gözleri yaşarır, puflayarak solur.)* İlk dakikada hiç mi hiç anlamamıştım, bana böyle komik bir numara göstereceğinizi! Ne yalan söyleyeyim, kafadan biraz sakatsınız diye düşünmüştüm. Bu kadar usta komik olduğunuz aklıma bile gelmemişti. Vallahi azizim, bize cidden nefis bir gece yaşattınız; karşılığa değer doğrusu! Bilir misiniz, ne düşünüyorum? Aşağıya, şoförümün gidiniz, sıcak bir banyo yapınız, yıkayınız, tıraş olunuz. İnsana benzeyiniz. Sonra söyleyin şoföre, benim eski elbiselerimden birini size versin. Evet, ciddi konuşuyorum! Atın bu paçavraları üstünüzden, giyin benim eski elbiselerimden birini; yok, hiç çekinmeden kabul edebilirsiniz. İşte ancak o zaman yine insana benzersiniz, azizim delikanlı! Hele tek-

rar bir insan olun bakalım!

BECKMANN. (*Dalgınlığından sıyrılır, içinde bulunduğu duygusuzluk halinden yeni uyanır.*) Bir insan mı olmak? Hele tekrar bir insan mı olayım? (*Bağırır.*) Ben mi insan olayım? Peki, sizler nesiniz? İnsan mısınız? İnsan ha? İnsan, insan, ne insanı? Demek sizler insansınız, ha?

ANNE. (*Keskin bir çığlık koparır, bir şey devrilir.*) Eyvah! Bizi öldürüyor! Eyvahh!

(*Korkunç patırdılar olur, aile bireylerinin heyecanlı sesleri birbirine karışır.*)

DAMAT. Lâmbayı tutun.

KIZ. İmdat! Işık söndü! Annem lâmbayı devirdi!

BİNBAŞI. Sakin olun, çocuklar!

ANNE. Işığı yaksanıza, canım!

DAMAT. İyi ama, lâmba nerde?

BİNBAŞI. Burda. İşte burda.

ANNE. Çok şükür, ışığa kavuştuk.

DAMAT. Herifcioğlu gitmiş. Bu adamı gözüm hiç tutmadı.

KIZ. Bir, iki, üç, dört. Hayır, her şey tamam. Yalnız et tabağı kırılmış.

BİNBAŞI. Hay aksi şeytan! Acaba maksadı neydi bu adamın?

DAMAT. Belki de gerçekten aptalın biri.

KIZ. Aaa, bakın, rum şişesi yok!

ANNE. Aman Allah, bey, senin cânım rum gitmiş.

KIZ. Yarım da ekmek vardı, o da yok.

BİNBAŞI. Nee, ekmek de mi yok?

ANNE. Ekmeği de mi almış? Peki ama, ne yapacak ekmeği?

DAMAT. Yiyecek belki. Ya da rehine koyacak. Bu gibiler hiçbir şeyden çekinmezler.

KIZ. Evet, yiyecek belki.

ANNE. İyi ama, kuru ekmeği nasıl yer?

(*Bir kapı gıcırdayarak kapanır.*)

BECKMANN. (*Yine sokakta. Bir şişeden lıkr lıkr içer.*) Hakları var. (*Citgide sarhoş olmaktadır.*) Şerefe, ısıtıyor. Doğru, hakları var. Şerefe! Ölüm peşimizi kollarken biz olduğumuz yerde dikilip ölenlerin yasını mı tutalım yani? Şerefe! Hakları var!

Ölülerin sayısı başımızdan aşkın. Dün on milyondular. Bugün otuz. Yarın biri çıkar, dünyanın bir kıtasını havaya uçurur. Haftaya biri gelir, insanları on gram zehirle yedi saniyede öldürmenin yolunu bulur. Bunların yasını mı tutalım yani? Şerefe, bu zamanda kendimize bir başka yıldız aramalıyız gibime geliyor. Şerefe! Hakları var. Ben sirke gidiyorum. Hakları var, yahul! Binbaşı gülmekten kırılıyordu. Sahneye çıkmamı söyledi. Topallayarak, omzumda kaput, bu suratla, yüzümde bu gözlük, başımda bu güdük saçlarla. Binbaşının hakkı var, millet kırılır gülmekten. Şerefe! Yaşasın Binbaşı! Benim hayatımı o kurtardı. Heil, Binbaşım! Şerefe, yaşasın kan! Yaşasın ölülere atılan kahkahalar! Ben sirke gidiyorum; kanlarla, ölülerle temsil müthiş oldu mu millet kırılır gülmekten. Lıkr lıkr şişeden gel hele, şerefe! Benim hayatımı bu içki kurtardı, aklım içkide boğuldu! Şerefe! (*Gösterişli ve zilzurna.*) İçkisi veya bir yatağı veya bir kadını olan, dalsın son rüyasına! Yarın iş iştenden geçmiş olur. Böyleleri, bu rüya ile bir Nuhun Gemisi yapmalı; kafayı çekerek, türkü söyliyerek delişet ülkesinden ebedi karanlıklara doğru yelken açmalıdır. Korku ve umutsuzluk içinde kalsın geridekiler! İçecek içkisi olan kurtuldu demektir! Şerefe! Yaşasın kanlı Binbaşı! Yaşasın sorumluluk! Heil! Ben sirke gidiyorum! Yaşasın sirk! O büyük sirk!

4. SAHNE

(*Bir oda. KABARE DİREKTÖRÜ. BECKMANN, henüz çakırkeyf.*)

DİREKTÖR. (*Kendine güvenli.*) İşte böyle, hele sanatta, bütün problemlere aktif cephe alan bir gençliğe muhtacız yine. Öyle bir gençlik ki cesur, ayık..

BECKMANN. (*Kendi kendine.*) Ayık, evet tamamen ayık olması gerek.

DİREKTÖR. ... ve devrimci olmalıdır. Biz yirmi yaşında Haydutlar'ı yazan Schiller gibi bir dehaya muhtacız. Bize bir Grabbe, bir Heinrich Heine ister. Bize bir deha, hamleci bir zekâ gerek. Biz romantizmden uzak, realizme yakın, azimli bir gençlik arıyoruz; öyle bir gençlik ki hassasiyeti bir yana bırakacak, objektif ve hâkim, hayatın karanlık sayfalarına cesaretle bakacaktır. Biz genç-

lere muhtacız, dünyayı olduğu gibi görüp seven bir nesle muhtacız. Gerçeği her şeyin üstünde tutan; plânları, tasavvurları olan bir nesle muhtacız. Bu tasavvurların öyle çok derin hikmetler olmasına da lüzum yok. Bunlar öyle eksiksiz, olgun, süzölmüş şeyler olsun demiyoruz, aslâ! Bir çığlık olsun, gönüllerinden kopan bir haykırış olsun. Soru, ümit, açlık!

BECKMANN. (*Kendi kendine.*) Açlık, eh, o var zaten.

DİREKTÖR. Ama bu gençlik genç, ateşli ve cesur olmalıdır. Hele sanatta! Beni görüyor musunuz : Ben daha on yedi yaşında iken kabarede buldum kendimi; geri kafalıları dişlerimi gösterdim, içtikleri püroları onlara zehir ettim. Bizim eksiklerimiz avantgardlardır : Bizi yaşadığımız devrin asık, diri, azap çeken çehresiyle yüz yüze getirecek, bize bunların resmigeçidini yaptırtacak avantgardlar.

BECKMANN. (*Kendi kendine.*) Öyle, öyle! Hep resmigeçit, resmiselâm. Çehreler, silâhlar, hayaletler. Hep resmigeçit, resmiselâm.

DİREKTÖR. Çehre dedim de aklıma geldi : Siz bu âdeta gülünç gözlük çerçevesini ne diye takıyorsunuz? Bu acayip şeyi de nerden buldunuz kuzum? Yüzünüze baktıkça insanın öğüresi geliyor. Burnunuza taktığınız şu nesne, hani pek yaman şey doğrusu!

BECKMANN. (*Bir otomat gibi.*) Evet, gaz maskesi gözlüğüm. Gözlük kullananlarımıza bunu askerlikte verdiler; gaz maskesi takmışken de düşmanı görelim, vuralım diye.

DİREKTÖR. Peki ama, harb biteli hanidir! Tekrar sivil hayatın cıvıvli devresine gireli bir hayli zaman oldu. Oysa siz asker kılığındasınız hâlâ.

BECKMANN. Kustura bakmayın. Ben Siberyadan daha evvelki gün geldim. Evvelki gün mü dedim? Öyle ya, evvelki gün!

DİREKTÖR. Siberya ha? Korkunç, değil mi? Korkunç. Ah, bu harb! Peki ama, başka gözlüğünüz yok mu?

BECKMANN. Hiç değilse bu var ya! Can kurtaranım bu benim. Yoksa mahvolurdum, yani gözlüksüz..

DİREKTÖR. Siz de önceden bir çaresine baksaydınız, azizim!

BECKMANN. Nerde, Siberyada mı?

DİREKTÖR. Haa, öyle ya! Ah şu lânet Siberya! Bakın ben ihtiyatlı davrandım, gözlüklerimi önceden tedarik ettim. Yaa, gördün mü bendeki aklı! Üç tane birinci sınıf, ekstra bağa gözlüğüm var, ne mutlu bana! Halis bağa, azizim! Çalışırken sarı gözlük. Sokağa çıkarken pek dikkate çarpmıyanı. Bir de akşamları sahne gözlüğü; anlıyorsunuz ya, siyah kalın bağa gözlük. Görmelisiniz azizim, birinci sınıf!

BECKMANN. Size takdim edecek hiçbir şeyim yok ki gözlüklerinizden birini bana vermenizi istiyeyim. Kendimi öyle eğreti, derme çatma buluyorum ki! Gözlüğümün pek saçma bir şey olduğunu da biliyorum, ama elimden ne gelir? Acaba gözlüklerinizden birini bana..

DİREKTÖR. Bakın şu düşündüğünüz şeye, azizim? Ben, gözlüklerimin hiçbirinden mahrum kalamam. Benim bütün ilhamlarım, etkim, havam hep onlara bağlı.

BECKMANN. Evet, ta kendisi, ben de aynı fikirdeyim. İnsanın kimi günler içmeye içkisi yoktur. İçki kalmayınca da hayat, kurşun gibi olur : Bükölür kırılmaz, boz renkte ve ucuz. Fakat çirkinliğiyle Allahın belâsı bu gözlük, sahneye çok daha iyi gider sanırım.

DİREKTÖR. Ne gibi?

BECKMANN. Yani daha komik bir etki yapar. Millet beni bu gözlükle görünce kahkahadan kırılır. Sonra saçımın biçimi, kaputum. Sonra yüzüm, düşünün hele, yüzüm. Bütün bunlar müthiş eğlendirici değil mi?

DİREKTÖR. (*Bir tedirginlik duymaya başlar.*) Eğlendirici mi? Ne gezer! Seyircilerin kahkahaları boğazlarında donar kalır, azizim. Sizi gördüler mi hepsinin ensesi, buđ gibi bir dehşetle taş kesilir. Mezarından kalkan bir hortlak karşısında duydukları buđ gibi dehşet, onların içinde yükseldikçe yükselir. Millet, aslında, sanattan kâm almak, yüksek duygulara ermek, vecde gelmek istiyor; ıslak, soğuk hortlaklar görmek değil. Hayır, biz sizi sahneye bu şekilde bırakamayız. Seyircilerin karşısında biraz daha dâhice, daha üstün, daha neşeli olmamız gerekir. Müsbet olmamız azizim, müsbet! Goethe'yi düşünün! Mozart'ı düşünün! Orléan bakiresini, Richard Wagner'i, Schmeling'i, Shirley Temple'i düşünün!

BECKMANN. Ben bu gibi isimlerle yarışamam tabii. Olup olacağı bir Beckmann'ım ben. Adım B ile başlar, -eckmann ile biter.

DİREKTÖR. Beckmann mı? Beckmann? Şu anda kabarelerden böyle bir isim hatırlamıyorum. Takma bir adla mı çalıştınız yoksa?

BECKMANN. Hayır, ben yeniyim. Bu işe yeni başlıyorum.

DİREKTÖR. (*Birden bambaşka bir adam olur.*) Yeni mi başlıyorsunuz? Ee, azizim, hayatta işler öyle kolayca oluvermez ki! Siz bu işleri biraz basit görüyorsunuz galiba. Hiç böyle armut piş, ağzıma düş kariyer mi yapılır? Siz bizim gibi müessese işletenlerin taşıdıkları sorumluluğu küçümsüyorsunuz. Sahneye bir acemi çıkarmak, bizi mahva sürükleyebilir. Seyirciler şöhret ister, şöhret!

BECKMANN. Goethe, Schmeling, Shirley Temple ve benzerleri gibi, değil mi?

DİREKTÖR. Çok doğru. Ama bir acemi? Bir heveskâr, bir tanınmamış? Siz kaç yaşındasınız?

BECKMANN. Yirmi beş.

DİREKTÖR. Yaa, görüyor musunuz! Hele feleğin çemberinden geçin bir kere, genç dostum! Hayatı biraz koklayın, tadın, hele! Peki, şimdiye kadar ne yaptınız?

BECKMANN. Hiç! Harb! Aç kaldık. Donduk. Ateş ettik. Harb. Hepsi bu kadar.

DİREKTÖR. Hepsi bu kadar mı? Hem bu da iş mi? Hayatın savaş meydanlarında olgunlaşın, azizim! Çalışın, kendinize bir isim yapın, o zaman biz sizi tantanalı bir şekilde takdim ederiz. Önce dünyayı öğrenin, sonra yine gelirsiniz. Bir varlık olun hele!

BECKMANN. (*O ana kadar sakın ve monoton kaldığı halde şimdi yavaş yavaş heyecanlanır.*) Peki ama işe nerde başlayayım ben? Nerde? İnsana önce herhangi bir yerde bir fırsat verilmeli, değil mi? Bir acemi de herhangi bir yerde hünerini göstermeye başlamalı, canım! Biz Rusyada feleğin çemberinden geçmedik ama, kurşunları gördük, öğrendik; bir sürü kurşun. Kızgın, katı, kalbsiz kurşun. Peki, işe nerde başlayalım? Nerde? Nihayet bizim de başlamamız gerek! Bey birader!

DİREKTÖR. Bey biradersiz konuşsan olmaz mı? Ona bakar-

san ben kimseyi Siberyaya göndermiş değilim. Ben göndermedim.

BECKMANN. Hayır, kimse bizi Siberyaya göndermedi. Biz kendi kendimize gittik. Hepimiz kendiliğimizden gittik. Bazıları da kendiliklerinden orda kaldılar. Kar altında, kum altında. Şansları varmış kalanların, ölenlerin. Bize gelince, biz işte hiçbir yerde başlıyamıyoruz. Hiçbir yerde başlıyamıyoruz.

DİREKTÖR. (*Uysal.*) Nasıl isterseniz! O halde : başlayınız. Buyurun, geçin şuraya. Başlayın. Kısa kesin. Vakit nakittir. Buyurun. Başlamak lütfunda bulunursanız, haydi. Size en büyük fırsatı veriyorum. Muazzam şansınız varmış : Kulağım sizde. Bunun değerini bilin, delikanlı, değerini bilin, dinleyin beni! Haydi başlayın, kuzum. Lütfen. Tamam. Haydi.

(*Hafif ksilofon müziği. Çalınan parçanın «Askerin cesur karısı» melodisi olduğu anlaşılır.*)

BECKMANN. (*Şarkıyı söyler; daha çok güfte halinde, yavaş, duygusuz ve monoton.*)

Çıtıptı, yaman askerin karısı
Hep aklımda şarkısı
Güzeldir, hoştur
Ashında çamur

Nakarat : Bütün millet güldü
Ağladım bense
Sonra her şey örtüldü
Geceki siste.

Ay durur gökyüzünde
Sırtır bir delikten
Perdelerin üstünde.

Eve döndüm yorgun,
Yatağında başkası.
Güçtür insanoğlunun
Öz canına kıyması!

Nakarat : Bütün millet güldü...

Ben de gece yarısı

Bir kız buldum başka.
Ne bir Almanya lâfı
Vardı kızın dilinde
Ne sorduğu yurdumun
Ne haldesiniz diye.

Bitti çabucak gece
Söktü hemence şafak
Geldi kapıya adam
Kocası, bir Tekayak
Bizi yatakta gördü
Saat sabahın dördü.

Nakarat : Bütün millet güldü...

Ben yine sokaklara
Düştüm içimde şarkı
Şarkıda çıtıptı
Askerin karıcığı.

(Kısılofon yavaş yavaş kesilir.)

DİREKTÖR. (Korkak.) Pek fena değil, hayır, hiç de fena değil. Hattâ iyi bile. Bir acemi için iyi doğrusu. Ama tabii, esprisi pek az, azizim delikanlı! Yeteri kadar renkli değil. Gerekli parlıtlı yok. Tabii, henüz şiir denemez buna. İhanet temasının istediği örtülü ve gıcıklayıcı erotizmden yoksun. Seyirciler gıdıklanmak isterler, çimdiklenmek değil. Bu bir yana, gençliğimize göre yine de fena değil. Ahlâk ve derin düşünce yok gerçi; ama dedim ya, bir acemi için hiç de fena değil! Şimdilik çok yaftalı, çok belli.

BECKMANN. (Önüne bakarak.) Çok belli.

DİREKTÖR. Çok yüksek sesli. Uluorta, anlıyorsunuz, değil mi? Genç olduğunuz için sizde henüz şu yok : o neşeli..

BECKMANN. (Önüne bakarak.) Neşeli.

DİREKTÖR. ..soğukkanlılık, üstünlük. Pirimiz Goethe'yi düşünün. Goethe, dükle birlikte harbe gitti, açık ordugâhta ateşin başında bir operet yazdı.

BECKMANN. (Önüne bakarak.) Operet.
DİREKTÖR. Deha buna derler! Aradaki büyük farka bakınız!

BECKMANN. Evet, itiraf etmek gerek, aradaki fark çok büyük.

DİREKTÖR. Aziz dostum, birkaç senecik bekliyelim hele.

BECKMANN. Bekliyelim mi? Karnım aç benim! Ben çalışmalıyım!

DİREKTÖR. Öyle ama sanatın olgunlaşması gerek. Sizin gösterinizde incelik ve tecrübe yok henüz. Her şey baştan başa yaşlı, çıplak. Siz benim seyircilerimi kızdıracaksınız. Hayır, biz millete nasıl olur da siyah ekmek..

BECKMANN. (Önüne bakarak.) Siyah ekmek.

DİREKTÖR. ..vermeye kalkarız, bizden bisküvit isterlerken. Sabredin hele. Yetiştirin kendinizi, törpüleyin, olgunlaşın. Dedim ya, iyi ama henüz sanat değil bu.

BECKMANN. Sanat da sanat! Ne olursa olsun gerçek ya!

DİREKTÖR. Evet, gerçek! Fakat sanatın gerçeğe bir ilgisi yoktur ki!

BECKMANN. (Önüne bakarak.) Doğru!

DİREKTÖR. Gerçeğe bağlı kalırsanız ilerliyorsunuz.

BECKMANN. (Önüne bakarak.) Doğru.

DİREKTÖR. Bu sizi ancak gözden düşürür. Herkes birdenbire gerçeği söylemeye kalkışsaydı halimiz neye varırdı? Bugün gerçeğin birazını bile öğrenmek isteyen var mı? Ha? Var mı? Sizin aslâ unutmamanız gereken hakikatlerdir bunlar.

BECKMANN. (Acı bir sesle.) Öyle, öyle! Anlıyorum. Teşekkür ederim. Yavaş yavaş anlıyorum. Aslâ unutulmaması gereken hakikatler bunlar. (Sesi gittikçe sertleşir, kapı gıcırdayarak açılırken daha da yükselir.) Aslâ unutulmaması gereken hakikatler : Gerçeğe bağlı kalan ilerliyez. Gerçeğe bağlı kalan, ancak gözden düşer. Bugün gerçeğin birazını bile öğrenmek isteyen var mı? (Yüksek sesle.) Evet, yavaş yavaş anlıyorum, hakikat bunlar...

(BECKMANN selâm vermeden gider. Bir kapı gıcırtyla açılır, kapanır.)

DİREKTÖR. Fakat delikanlı, bu kadar alingan olmaya se-

bep ne?

BECKMANN. (Ümitsiz.)

İşte bitti içki
Dünya boz renkli
Yaşlı bir domuzun
Postu gibi!

Bu yol, dosdoğru Elbe'ye gider.

ÖTEKİ. Dur, Beckmann! Cadde bu tarafta, yukarda.

BECKMANN. Cadde kan kokuyor. Gerçeği orda öldürdüler.
Benim yolum Elbe'ye gider. Elbe'nin yolu aşağıda.

ÖTEKİ. Gel, Beckmann, ümitsizliğe kapılma! Gerçek yaşıyor!

BECKMANN. Gerçek de orta malı bir orospu gibidir. Oros-puyu hepimiz tanırız da sokak ortasında karşılaşmaktan çekiniriz. Münasebetlerimiz gizli olmalıdır, gece vakti! Gündüzleri bozbu-lanık, kaba ve çirkindir : Orospu ve gerçek. Hattâ bazıları ömür-leri boyunca hazmedemezler bunu.

ÖTEKİ. Gel, Beckmann, nasıl olsa bir yerde açık bir kapı daima bulunur.

BECKMANN. Evet, Goethe için. Shirley Temple ya da Schmeling için. Ama sadece Beckmann'ın ben. Gözlüğü gülünç, saçları gülünç Beckmann. Topal bacaklı, Noel baba kılıklı Beck-mann. Ben sadece, harbin yaptığı soğuk bir şakayım, dünden kalma bir hayalet. Bir Mozart değil de sadece bir Beckmann ol-duğum için, kapalı bana bütün kapılar. Hıkk! Bu yüzden kapı-ların dışındayım. Hıkk! Tekrar! Hıkk! Daima dışında! Hıkk! Bir acemi olduğum için de hiçbir yerde çalışmaya başlayamıyorum. Sesim çok yavaş çıktığı için subay olamadım. Sesim çok yüksek çıktığı için seyircileri korkutuyorum. Geceleri, ölüleri hatırlıyarak haykıran bir kalbim olduğu için önce yeniden insan olmayı öğ-renmeliyim. Binbaşının eskilerini giyerek.

İşte bitti içki
Dünya boz renkli
Yaşlı bir domuzun
Postu gibi!

Cadde kan kokuyor, çünkü gerçeği öldürdüler, ve bütün kapılar kapalı. Ben evime gitmek istiyorum, ama bütün sokaklar karan-

lık. Yalnız aşağıya, Elbe'ye giden yol aydınlık. Ah ne iyi, o yol aydınlık!

ÖTEKİ. Dur, Beckmann! Senin yolun bu yol. Bu yol eve gider. Sen evine gitmelisin, Beckmann. Baban odada bekliyor. Annen kapıda. Adımlarını sesinden tanıdı.

BECKMANN. Allahım! Eve! Evet, ben evime gitmek isti-yorum. Anneme gitmek istiyorum! Ancak anneme gitmek istiy-o-rum. Anneme..

ÖTEKİ. Gel. Senin yolun bu yol. İnsan en önce gitmesi ge-reken yeri en sonra hatırlar.

BECKMANN. Eve, annemin evine, anneciğimin...

5. SAHNE

(Bir ev. Bir kapı. BECKMANN.)

BECKMANN. Evimiz yerinde duruyor! İşte kapısı. Bu kapı-dan içeri girebilirim. Annem de orda, kapıyı açıp beni içeri alır. Hayret, evimiz yerli yerinde duruyor! Merdiven her zamanki gibi gıcırdar. İşte bizim kapımız. Babam her sabah saat sekizde bu kapıdan çıkar. Her akşam bu kapıdan girer. Pazardan başka her gün bu böyle. Babam elindeki anahtar demetini sağa sola sal-lar, kendi kendine homurdanır. Her gün. Bir ömür boyu. Annem içeri girer, dışarı çıkar. Günde üç kere, yedi kere, on kere. Her gün. Bir ömür boyu. Uzun bir ömür boyu. Bu kapı bizim kapı-mız. Bu kapının ardında mutfak kapısı gırç gırç eder, bu kapının ardında saat, o kısık sesiyle geri gelmez dakikaları kazır. Bu ka-pının ardında ben, tersine çevrilmiş bir iskemleye oturup yarış oyunu oynadım. Bu kapının ardında babam öksürür. Bu kapının ardında gevşemiş musluk, fis fis su kaçırır; mutfaktaki döşeme çinileri, annem sağa sola bastıkça yerlerinden oynar. Bu kapı bi-zim kapımız. Bu kapının ardında ölümsüz bir yumaktan bir ha-yat sağılır. Otuz senedir hiç değişmemiş bir hayattır bu. Değiş-medem devam eder. Harb bu kapının önünden geçip gitmiş. Harb bu kapıyı omuzlayıp kırmamış, rezelerinden söküp çıkar-mamış. Harb bizim kapımızı olduğu gibi bırakmış, tesadüf, yanlışlıkla. Ben şimdi bu kapıdan girebilirim. Bu kapı bana açı-lır. Ben içeri girince ardından kapanır, o zaman artık dışarda,

sokakta değil, içerde evimdeyimdir. Pul pul dökülmüş boyası, yanırı yumru teneke mektup kutusuyla bu kapı, bizim emektar kapımız. Elektrik ziline beyaz düğmesi gevşemiştir, sallanır; parlak pirinç plâkayı annem her sabah yeniden silip temizler; plâka da bizim adımız yazılıdır : Beckmann.

Aaa, sarı plâka yok yerinde! Peki ama, plâka neye yok? Adımızı burdan kim kaldırmış? Kâpımızda bu kirli karton parçası da ne? Üstünde yabancı bir isim. Burada Kramer adında biri oturmuyor ki! Peki ama, kapıda artık neden bizim adımız yok? Otuz senedir bu isim burda duruyordu. Nasıl olur da bir çırpıda kaldırılıp yerine bir başkası konur? Peki ama, bizim plâka nerde? Bu evde oturan başka ailelerin isimleri, kapılarında yazılı. Her zamanki gibi. Bu böyle de Beckmann ismi artık neden yok? Otuz sene Beckmann plâkasının durduğu bir yere, bir başka isim nasıl olur da çivilenir? Bu Kramer de kim?

(Kapıyı çalar. Kapı gıcırdayarak açılır.)

BAYAN KRAMER. (Bütün kabalıklardan, yabancılıklerden daha beter, kayıtsız, korkunç, kaypak bir nezaketle.) Ne istiyorsunuz?

BECKMANN. Şey, günaydın, ben..

BAYAN KRAMER. Buyrun!

BECKMANN. Acaba bizim plâkamız nerde, biliyor musunuz?

BAYAN KRAMER. Bizim plâkamız mı? Ne plâkası?

BECKMANN. Kapıda asılıydı. Otuz senedir.

BAYAN KRAMER. Haberim yok, bilmem.

BECKMANN. Peki, annemle babam neredeler?

BAYAN KRAMER. Anneniz, babanız kim? Hem siz kimsiniz?

BECKMANN. Adım Beckmann. Ben burda doğdum. Burası bizim evimiz.

BAYAN KRAMER. (Bile bile kötü olmaktan çok, gittikçe daha çalçene ve duygusuz.) Yoo, ne münasebet. Burada biz oturuyoruz. Siz burda doğmuş olabilirsiniz, bana ne, ama burası sizin değil, bizim.

BECKMANN. Peki, annemle babam neredeler? Onlar da bir yerde oturuyor şüphesiz.

BAYAN KRAMER. Siz şu Beckmann'ların oğlu musunuz

yoksa? Adım Beckmann mı demiştiniz?

BECKMANN. Evet, tabii, Beckmann. Ben bu evde doğdum.

BAYAN KRAMER. Canım, doğdunuzsa doğdunuz. Bana ne bundan. Ama burası bizim evimiz.

BECKMANN. Fakat annem, babam! Onlar neredeler? Bana onların nerde olduğunu söyleyemez misiniz?

BAYAN KRAMER. Siz bilmiyor musunuz? Oğullarınız sözde. Olur şey değil. Eh, bilmiyorsanız pes doğrusu!

BECKMANN. Allah aşkına, bu ihtiyarlar nereye gittiler? Otuz sene burda oturdular da şimdi ansızın yok olmadılar ya? Söylesenize, elbet bir yerde bunlar.

BAYAN KRAMER. Elbet. Benim bildiğime göre : Beşinci ada'da onlar.

BECKMANN. Beşinci ada mı? Ne demek, beşinci ada?

BAYAN KRAMER. (İster istemez, sert olmaktan çok, üzüntülü.) Ohlsdorf'da beşinci ada. Ohlsdorf neresi, biliyor musunuz? Mezarlık mahallesi. Ohlsdorf nerededir, biliyor musunuz? Fuhlsbüttel'in bitişiğinde. Hani Hamburg'un son üç istasyonu var ya! İşte Fuhlsbüttel'de hapishane, Alsterdorf'da tımarhane vardır. Ohlsdorf'da ise mezarlık. Yaa, sizinkiler de şimdi ordalar. Yerleri orası. Oraya taşındılar, göçtüler, gittiler. Bilmiyor muydunuz?

BECKMANN. Onların orda işi ne? Yoksa öldüler mi? Ama sağdılar. Ben nerden bileyim? Ben üç yıldır Siberyada idim. Bin günden de fazla. Öldüler demek? Ama sağdılar. Peki ama, ben dönmeden niçin öldüler? Hasta falan değildiler. Babamın öksürüğü vardı sade. Ama o hep öksürürdü. Annemin de ayakları, çini döşeli mutfakta hep üşürdü. Ama bundan ölünmez ki! Neden öldüler? Sebep yok. Durup dururken ölmez ya bunlar!

BAYAN KRAMER. (Senli benli, savruk, kabaca duygulu.) Hiç de böyle komik evlât görmedim, siz tipsiniz, tip! Âlâ, geçelim bunları. Üç yıl Siberyada kalmak da hani kolay değil. İnsanın aklının freni bozulur, dizlerinin bağı çözülürse şaşılmaz doğrusu. İhtiyar Beckmann'lar daha fazla dayanamadılar, yaa! Hitler devrinde kendilerini biraz fazla harcadıklarını bilirsiniz her halde. Öyle yaşlı bir adamın üstelik üniforma giymek nesine? Hem sonra yahudilere karşı da biraz hırslı azmıştı, bilirsiniz tabii, oğlusunuz. Sizin ihtiyar, yahudilere tahammül edemiyor, yahudi

gördü mü nevre dönüyordu. Her zaman bağıra çağıra, onları kendi eliyle Filistin'e sürmek istediğini söylerdi. Sığınmakta iken tepemize ne zaman bir bomba düşse heimen Yahudilere küfürü basardı. Biraz fazlaca taşkındı, o sizin ihtiyar. Nazilerin emrinde kendini fazla harcadı. Ne çare, o haki üniforma devri geçince sizin peder beyi jurnal ettiler. Yahudiler yüzünden. Çünkü Yahudilere karşı biraz aşırı gidilmişti. O da niçin çenesini tutamadı sanki. İhtiyar Beckmann da hani pek taşkındı doğrusu. Eh, o haki üniformalı delikanlılar devri geçince de onu şöyle bir yokladılar. Baktılar ki çürük, Allah için, tamamen çürük... Kuzunu, geldiniz geleli gözüm onda, gözlük niyetine taktığınız şu komik şey, pek hoş! Bu saçma şey de ne? Neresi gözlüğe benziyor bunun? Doğru dürüst bir gözlüğünüz yok mu, delikanlı?

BECKMANN. (Bir otomat gibi.) Hayır. Bu gaz maskesi gözlüğüdür, gözlük kullanan askerlere verirler, sebebi de...

BAYAN KRAMER. Gördüyüm. Biliyorum. Evet ama, ben olsam bunu takmam gözüme. Evimde otururum daha iyi. Tam benim kocama göre bu. Bilir misiniz, kocam sizi görse ne der? Der ki: Yahü, delikanlı, şu köprü korkuluğunu yüzünden indir hele!

BECKMANN. Sonra? Babam n'oldu? Sonunu anlatsanız! En meraklı yerinde bıraktınız. Haydi, Bayan Kramer, devam edin!

BAYAN KRAMER. Anlatacak başka bir şey kalmadı ki! Babanız açığa çıkardılar, emekli maaşı bağlamadan, belli bir şey! Sonra da bu evden çıkmaları gerekti. Elllerinde kala kala yalnız bir tencere kalmıştı. Tabii, berbat! İki ihtiyar için bu, son darbe oldu. Daha fazlasına dayanamadılar. Artık yaşamak da istemiyorlardı. Bu durum karşısında kendi kendilerini nazilikten temizlediler. Sizin ihtiyar, nasıl yaşadıysa öyle öldü; bunu itiraf etmek gerek.

BECKMANN. Ne yaptılar dediniz? Kendi kendilerini.

BAYAN KRAMER. (Kaba olmaktan çok, iyi kalbli.) Nazilikten temizlediler. Biz böyle deriz, bilmiyor musunuz? Bu bir deyim kendi aramızda. Evet, sizin ihtiyarlarda artık yaşama isteği kalmamıştı. Bir sabah onları; kaskatı, morarmış, mutfakta buldular. Bizimki, olur aptallık değil, dedi, bu havagaziyle biz tam bir ay yemek pişirebilirdik.

BECKMANN. (Yavaş, ama korkunç derecede tehditli bir sesle.) Kapiyı derhal kaparsanız iyi olur sanırım, derhal! Hem de kilitleyin. Kapınızı derhal kapayın, size söylüyorum! Kapayın! (Kapi gıcırda, BAYAN KRAMER isterik bir çığlık koparır, kapi kapanır.)

BECKMANN. (Yavaş bir sesle.) Dayanamıyorum! Dayanamıyorum! Dayanamıyorum!

ÖTEKİ. Hayır, Beckmann, hayır! Dayanılır.

BECKMANN. Yok! Bütün bunlara artık dayanmak istemiyorum! Git burdan! Evet diyen aptal! Git burdan!

ÖTEKİ. Hayır, Beckmann. Senin yolun yukarki yol. Gel, aşağı inme, Beckmann, daha çok yolun var, gel!

BECKMANN. Sen bir domuzsun. Ama neden katlanılsın, canım. Katlanılır, bu sokakta yolumuza devam ederiz. İnsan bazan tıkanır, soluk alamaz olur, ya da içinden birini öldürmek geçer. Derken soluğu düzelir, işliyeceği cinayeti de işlemeyen bırakır. İnsan artık bağırılmaz, hıçkırılmaz, katlanır. İki ölü. Bugünkü günde iki ölünün lafı mı olur?

ÖTEKİ. Sakin ol, Beckmann. Gel!

BECKMANN. Bu iki ölünün, senin anan, baban oluşu, tabii, üzer seni. Ama iki ölü, ikisi de ihtiyar. Havagazına yazık! İnsan o gazla bir ay yemek pişirebilir...

ÖTEKİ. Boşver, Beckmann, gel! Cadde bekliyor.

BECKMANN. Öyle ya, boşver! Haykıran bir kalbin, bir cinayet işlemek isteyen bir kalbin olsun da boşver! Harcanan gaza acıyan bu bedbahtları öldürmek isteyen biçare bir kalbin olsun da! İnsanın bir kalbi olsun da, anlıyor musun, Elbe'nin derinliklerinde uyumak isteyen bir kalbi! Bu kalb, sesi kısılana kadar bağırda da çığlığını hiç kimse duymadı. Ne aşağıda, ne yukarda hiç kimse! İki ihtiyar mezarlık mahallesine, Ohlsdorf'a göçtüler. Onlar dün belki iki bin kişiydiler, evvelki gün belki yetmiş bin kişi. Yarın dört bin ya da altı milyon olacaklar. Ölülerin küme küme gömüldükleri mezarlara göç edenler. Bu iş kimin umurunda? Kimsenin! Aşağıda insanların kulakları tıkalı, yukarda Tanrının! Tanrı uyuyor, bizse yaşama devam ediyoruz.

ÖTEKİ. Beckmann! Beckmann! Boşver! Sen her şeyi gaz maskesi gözlüğüyle görüyorsun. Her şeyi gizli tarafından görüyor-

sun, Beckmann! Boşver, yahu! Evvel zamandaymış o : Alaska'da iki kızın buzlar arasında donup öldüğünü gazetede okudukları vakit Kap şehrindeki adamların, lâmbalarının yeşil abajuru altında derin derin içlerini çekmesi! Eskidenmiş o : Boston'da bir çocuk kaçırılınca Hamburg'daki halkın uyku yüzüne hasret kalışı. Eskidenmiş, Paris'te bir adam balondan düşüp parçalanınca San Francisco'luların yas tutması.

BECKMANN. Eskiden, eskiden, eskiden! Eskiden dediğin zaman hangi zaman? On bin sene öncesi mi? Bugün ancak altı sıfırlı ölü listeleri yapıyor bu işi. İnsanların artık lâmbalarının yanında iç çektikleri yok. Yatacak yatakları olanlar derin, deliksiz uyuyor şimdi. Bir bardak gibi ağızlarına kadar kederle dolu ve dilsiz, birbirlerine bakıp geçiyorlar : Avurtları çökük, sert, acı, iki büklüm, yapayalnız! Uzayıp gittiği için kolayca söyleyemedikleri rakamlarla besleniyorlar. Rakamların anlamına gelince..

ÖTEKİ. Boşver, Beckmann!

BECKMANN. Boşvermek yok, ölünceye kadar boşvermek yok! Rakamlar o kadar uzun ki, insan kolayca söyleyemez onları. Rakamların anlamına gelince..

ÖTEKİ. Boşver!

BECKMANN. Boşverme! Rakamların anlamı : Ölümler, yarı ölümler, bombalarla ölenler, mermi parçalarıyla ölenler, açlıktan ölenler, bombardımanda ölenler, buz altında ölenler, okyanuslarda ölenler, kahırdan ölenler, kayıplar, kaçaklar, sağ mı ölü mü bilinmeyenler. Bu rakamların sıfırları, ellerimizdeki parnakların sayısından da çoktur.

ÖTEKİ. Bırak, yahu! Cadde bekliyor, Beckmann, gel!

BECKMANN. Sen yok musun, sen! Nereye gider bu cadde? Biz nerdeyiz? Hâlâ burada mıyız? Burası hâlâ o bildiğimiz dünya mı? Hani bizim postumuz? Hani kuyruğumuz, yırtıcı kuş dişlerimiz, pençelerimiz? Hâlâ iki ayak üstünde mi yürüyoruz? Ey insanoğlu, insanoğlu, ne biçim caddesin sen? Nereye gidersin? Ey Öteki, ey evet diyen, cevap versene! Ey her zaman cevap veren, cevap versene!

ÖTEKİ. Yolunu şaşırdın, Beckmann, gel, aşağıya sapma, senin yolun yukardaki! Boşver. Bu cadde inişli çıkışlıdır. İnşilere raslayıp da karanlıklara daldıkça bağırma. Cadde devam eder,

yer yer lâmbalar görülür : Güneş, yıldızlar, kadınlar, pencereler, fenerler, açık kapılar. Gece vakti, tek başına, yarım saatçik siste kaldım diye bağırma. Başkalarına raslaman daima mümkündür. Gel, delikanlı, bırak yorgunluğu! Kulak asma kısılofoncunun duygulu tıngırtılarına! Boşver!

BECKMANN. Boş mu ver? Senin hiç başka cevabın yok mu? Milyonlarca ölü, yarı ölü, kayıp.. Bunların hiçbir önemi yok mu? Boş vereyim ha? Yolumu mu şaşırdım? Evet, bu yol yalı, zalim, batac. Ama biz dışarda, hep onun üzerinde yürüyoruz. Biz bu yol boyunca topallıyor, haykırıyor, aç yürüyoruz : yoksul, üşümüş ve yorgun! Ama Elbe beni kokmuş bir et parçasını geri püskürür gibi dışarı kustu. Elbe beni uyutmuyor. Yaşamalıyım, öyle mi? Bu hayatı mı yaşamalıyım? Peki, cevap ver bana : Niçin, kimin için, ne için?

ÖTEKİ. Kendin için! Hayat için! Cadden seni bekliyor. Yer yer fenerlerle karşılaşacaksın. İki fener arasındaki karanlıktan korkacak kadar tabansız mısın? Hep fener mi olsun istiyorsun? Gel, Beckmann, yürüyelim ilk fenere kadar.

BECKMANN. Benim karnım aç, yahu. Ben donuyorum, duymuyor musun? Ayakta duracak halim yok, yahu, yorgunum. Bir kapı aç, yahu! Karnım zil çalıyor! Sokak karanlık, bütün kapılar kapalı.. Çeneni tut, ey evet diyen, soluğunu tüketme de başkalarına sakla. Evim gözümde tütüyor! Anacığımı özledim! Açım, siyah ekmeğe can atıyorum! Varsın bisküvit olmasın, hayır, şart değil. Annemin bana verecek bir parça siyah ekmeği, sıcak çorapları olurdu şüphesiz. Karnım doyardı, ısırımdı, Binbaşı beyin yumuşacık koltuğuna oturur, Dostoyevski'yi okurdum. Ya da Gorki'yi. İnsanın karnı tok, sırtı pek oldu mu başkalarının yoksulluklarını okuması, merhamete gelip iç çekmesi ne tatlıdır. Ama ne yazık, gözlerim boyuna kapanıyor. Yorgunum, yorgunum ben. Bir köpek gibi esnemek, gırtlığuma kadar esnemek istiyorum. Ayakta duracak halim kalmadı. Yorgunum, yahu! Artık yürümek istemiyorum, yürüyemem, anlıyor musun? Bir milimetre dahi..

ÖTEKİ. Beckmann, bırakma kendini. Gel, Beckmann, hayat bekliyor, Beckmann, gel!

BECKMANN. Dostoyevski'yi okumak istemiyorum. Korku, korku benim kendimde. Gelemem. Hayır. Yorgunum. Olmaz, ya-

hu, gelemem. Ben uyumak istiyorum. Burada, kapımın önünde. Kapımın önüne, merdivenlere çöker, uyurum. Uyurum, günün birinde evin duvarları çatırdamaya başlayana, eskilikten un ufak olana kadar, yahut bundan sonraki seferberliğe kadar uyurum. Esneyen bütün bir dünya kadar yorgunum ben.

ÖTEKİ. Bırak yorgunluğu, Beckmann. Gel. Yaşa!

BECKMANN. Bu hayatı mı? Hayır, bu hayat bir hiçten ibaret. Ben artık yokum bu oyunda. Ne diyorsun sen? Yürüyün, arkadaşlar, oyunu güzelce bitirmemiz gerek. Perde nihayet, nihayet kapandığı zaman biz kimbilir nerede yığılıp kalacağız; hangi karanlık köşede, ya da hangi baygın göğüste? Yastı, pusu, yağmurlu beş perdedir bu oyun!

ÖTEKİ. Hayata sen de katıl. Hayat canlıdır, Beckmann. Sen de canlan!

BECKMANN. Dinle, bak hayat nedir :

1. Perde : Gökyüzü kurşun renginde. Canınızı yakarlar.
2. Perde : Gökyüzü kurşun renginde. Tekrar canınız yanar.
3. Perde : Hava kararır, yağmur başlar.
4. Perde : Karanlık çoğalır. Bir kapı görülür.
5. Perde : Gece, koyu gece, kapı kapalı. Dışardasınız. Kapının dışında. Elbe kıyısındasınız; Seine nehri, Volga, Mississippi kıyısında. Boyuna düşünüyorsunuz, soğuktan donmuş, aç ve mit-hiş yorgun. Derken birdenbire cump diye bir ses duyulur. Suda küçük, şirin halkalar peyda olur. Sonra perde hışırtıyla kapanır. Balıklar, solucanlar sessiz bir alkış ziyafeti çekerler. İşte hayat! Ancak bir hiç, değil mi? Ben, ben artık yokum bu oyunda. Esneyişlerim dünyalar kadar geniş!

ÖTEKİ. Uyuma, Beckmann! Yoluna devam etmelisin.

BECKMANN. Ne dedim? Sesin birdenbire öyle yavaşladı ki.

ÖTEKİ. Kalk, Beckmann, cadde seni bekliyor.

BECKMANN. Cadde benim yorgun adımlarımdan yoksun kalsın, ne çıkar? Sen neden çok uzağımdasın benim? Sözlerini artık hiç... zar zor anlıyorum. (Esner.)

ÖTEKİ. Beckmann! Beckmann!

BECKMANN. Hı... (Uyuklar.)

ÖTEKİ. Beckmann, uyuyorsun!

BECKMANN. (Uykuda.) Evet, uyuyorum.

ÖTEKİ. Uyan, Beckmann, yaşamalısın!

BECKMANN. Hayır, uyanmak aklımdan bile geçmiyor. Şu anda rüya görüyorum. Çok tatlı bir rüya görüyorum.

ÖTEKİ. Bırak rüyayı, Beckmann, sen yaşamalısın.

BECKMANN. Yaşamak mı? Ne münasebet, ben şu anda rüyamda kendimi ölmekte görüyorum.

ÖTEKİ. Kalk diyorum sana! Yaşa!

BECKMANN. Hayır. Ben artık kalkmak istemiyorum. Gördüğüm rüya öyle güzel ki. Sokağa serilmişim, ölüyorum. Cığerlerim artık paydos ediyor, kalbim paydos ediyor, ayaklarım da öyle. Beckmann her şeyiyle artık paydos diyor, anlıyor musun? Düpedüz emre itaatsizlik. Beckmann Çavuş artık paydos diyor. Hiç olacak iş mi?

ÖTEKİ. Gel, Beckmann, devam et.

BECKMANN. Devam mı? Hep aşağıya doğru, öyle mi, aşağıya doğru! A bas, der Fransızlar. Meğer ölmek ne kadar iyiymiş, ölüm hiç de dayanılmaz bir şey değil sanırım. Ölüme dayanamadığı için geri gelmiş tek kişi yok ki. Belki de çok hoş, ölüm; belki de hayattan daha hoş. Belki de..

Hattâ öyle samıyorum ki ben şimdi cennetteyim. Varlığımı duymuyorum artık. İnsanın artık kendi varlığını duymaması, cennette olmak âdeti. İşte ihtiyar bir adam geliyor, Allah Baba'ya benziyen birisi. Evet, galiba Allah Baba'nın ta kendisi. Yalnız biraz fazla ilâhiyata kaçmış. Biraz da fazla ağlamaklı. Bu gelen Allah Baba mı acaba? Merhaba, ihtiyar! Sen Allah Baba mısın?

ALLAH. (Ağlamaklı.) Allah Baba'yım, evlât, evlâtçığım!

BECKMANN. Demek sen Allah Baba'sın. Bu ismi sana kim taktı, Allah Baba? İnsanlar mı? Haa? Yoksa sen kendin mi taktın?

ALLAH. Allah Baba adını bana insanlar taktı.

BECKMANN. Garip; sana bu ismi takanlar, her halde pek garip insanlar. Bu işi yapanlar her halde memnun, tok, mesut ve senden korkan insanlar. Gün ışığında yürüyen, ya âşık ya tok, ya memnun yahut da geceleri korkularla boğuşan kimseler. Bu gibiler Allah Baba, Allah Baba derler. Ama ben Allah Baba demem, anlıyor musun, ben Allah Baba diye birisini tanımıyorum.

ALLAH. Yavrum, benim zavallı..

BECKMANN. Sen şu babalığımı ne zaman gösterirsin, Allah

Baba? Vınlıyan bir bombanın, benim bir yaşındaki oğlumu, ufak oğlumu parçalamasına göz yumdun, bu mu babalık? Onun öldürülmesine ses çıkarmadın, bu mu babalık? Ne dersin, Allah Baba?

ALLAH. Onu ben öldürtmedim.

BECKMANN. Doğru, sen sadece göz yumdun! Çocuk haykırır, bombalar patlarken sen kulaklarını tıkadın. Bombalar patlarken sen nerelerdeydin, Allah Baba? Yoksa benim keşif kolumdan on bir er eksilirken mi gösterdin babalığını? On bir erin lâfı mı olur, Allah Baba, sen orada da yoktun, Allah Baba! Bu on bir kişi o ıssız ormanda elbet de feryad ettiler, ama sen yoktun orda, ne çare yoktun, Allah Baba! Babalığını Stalingrad'da mı gösterdin, Allah Baba, Stalingrad'da mı? Yaa! Bizlere sen ne zaman babalık ettin ki, Allah Baba, ne zaman? Biz ne haldeyiz, sen bunu kendine ne zaman dert edindin, Allah Baba?

ALLAH. Bana artık kimse inanmıyor. Sade sen değil, hiç kimse. Artık kimsenin inanmadığı Allahım ben. Artık kimsenin al dışı etmediği. Sizler beni umursamıyorsunuz.

BECKMANN. Sen de mi ilâhiyat okudun? Kim kimin umurunda? Ah, ah, sen ihtiyarsın, Allah Baba, sen gerisin geri. Sen bizim o uzun ölümler, korkular listesinin altından artık kalkamıyorsun. Sen bize artık âdeta yabancı geliyorsun, sen şimdi masal kitaplarında okuduğumuz Allah Baba'sın. Bize bugün bir yenisi gerek. Korkularımıza, sefaletimize uygun bir yenisi. Yepyeni bir Allah. Biz seni az mı aradık, Allah Baba, her yıkıntıda, mermilerin açtığı her çukurda, her gece. Can korkusuyla biz sana seslendik, Allah Baba! Bize yardım et diye haykırdık, ağladık, küfrettik! Sen nerelerdeydin, Allah Baba? Bu akşam neredeydin? Bizden yüz mü çevirdin yoksa? Bütün, o güzel, eski kiliselerinin içine mi kapandın, Allah Baba? Feryatlarımız, parçalanmış camların gerisinde kulaklarına ulaşmıyor mu, Allah Baba? Nerelerde kaldın?

ALLAH. Ben onlardan değil, yavrularım benden yüz çevirdiler. Sizler benden yüz çevirdiniz, sizler benden. Artık kimsenin inanmadığı Allahım ben. Siz benden yüz çevirdiniz.

BECKMANN. Git haydi, ihtiyar. Ölümümü bana zehir ediyorsun. Git haydi, görüyorum ki sen sadece, mızımız bir ilâhi-

yatçısın. Sen cümleleri kim kimi düşünüyor, kim kimden yüz çevirdi, siz mi benden, biz mi senden, diye evirip çeviriyorsun; işte o kadar. Sen bir ölüsün, Allah Baba. Diril, bizimle beraber yaşa, gece vakti, soğukta, yalnızken, sessizlik içinde midelerin ağıltan guruldadığı duyulurken.. Bizimle beraber hayatta ol, Allah Baba. Ah, vazgeç, git işine, sen sadece mürekkep yalayan bir ilâhiyatçısın, git işine, sen ağlayıp duruyorsun, ihtiyar!

ALLAH. Yavrum, zavallı yavrum! Değiştiremiyorum! Ne yapsam boş, değiştiremiyorum!

BECKMANN. Yaa, işte budur mesele, Allah Baba. Değiştiremiyorsun. Biz artık senden korkmuyoruz. Biz artık sevmiyoruz. Sen gerisin geri. İlâhiyatçılar seni ihtiyarlatılar. Pantolonun lime lime, tabanların delik deşik; sesin de gayet yavaş çıkıyor, çağımızın gümbürtüleri yanında gayet yavaş. Biz senin ne dediğini artık işitemiyoruz.

ALLAH. Doğru! Beni artık kimsenin işittiği yok, kimsenin! Siz çok yaygaracı oldunuz.

BECKMANN. Yoksa sen mi fazla yavaş konuşuyorsun, Allah Baba? Kanunda fazla mürekkep mi var senin, Allah Baba, hari ilâhiyatçıların kullandıkları o çok sulu mürekkepten mi var? Git, ihtiyar, seni kiliselere kapadılar; biz birbirimizi duymuyoruz artık. Git haydi, ama o sonsuz karanlık bastırmadan önce bir yerde bir kovuk ya da yeni bir elbise veya loş bir orman bulmaya çalış; yoksa işler ters gitti mi sorumluluğu sonra hep sana yüklerler. Hem karanlıkta düşüp kalma, ihtiyar, yol çok dikine iner, üstelik iskelet dolu. Burnunu tıka, Allah Baba. Sonra da bir güzel uyku çek, ihtiyar, o rahat uykularını uyumaya devam et. Hadi hayırlı geceler!

ALLAH. Yeni bir elbise yahut loş bir orman mı? Zavallı, zavallı yavrularım! Oğulcuğum..

BECKMANN. Eh, hadi, hayırlı geceler!

ALLAH. Benim zavallı, zavallı.. (Çıkar.)

BECKMANN. Bugünkü günde ihtiyarların hali harap, kendilerini yeni şartlara uyduramıyorlar bir türlü. Biz hepimiz sokaklardayız, Allah da sokakta. Kimsenin kalkıp da Allaha bir kapı açtığı yok. Yalnız ölüm kaldı, kapısını açıp bizi nihayet içeri alacak bir ölüm kaldı. Ben de işte ona gidiyorum.

ÖTEKİ. Ölümün bizlere açacağı kapıyı bırak şimdi. Hayatın binlerce kapısı var. Ölümün kapısı ardında hiçlikten başka bir şey bulunduğunu sana kim müjdeledi?

BECKMANN. Ya hayatın açacağı kapıların ardında sanki ne var?

ÖTEKİ. Hayat! Hayatın kendisi! Gel, yürümeye devam et.

BECKMANN. Artık yürüyemem. İşitmiyor musun, ciğerlerim nasıl hırıldıyor : Fırt, fırt, fırt. Ben artık yürüyemem.

ÖTEKİ. Yürütsün. Ciğerlerin hırıldamıyor.

BECKMANN. Ciğerlerim hırıldıyor. Bu hırıldayan, ciğerlerim değilse nedir peki? Dinle bak : Fırt, fırt, fırt.. Bu nedir, peki?

ÖTEKİ. Bir çöpçünün süpürgesi! Bak, işte bir çöpçü, bizden yana geliyor. Süpürgesi kaldırımın üstünde nefes darlığı çeken bir akciğer gibi hırıltı çıkıyor. Hırıldayan senin ciğerlerin değil. İşitmiyor musun? Süpürge. Dinle bak : Fırt, fırt, fırt .

BECKMANN. Çöpçünün süpürgesi, can çekişen bir adamın ciğerleri gibi hırıldıyor. Çöpçünün pantolonunda kırmızı şeritleri var. Bu bir çöpçü generali. Bir Alman çöpçü generali. Yerleri süpürdükçe ölmekte olanların hırıltılı ciğerlerinden fırt fırt sesler çıkıyor. Hey çöpçü!

ÇÖPÇÜ. Ben çöpçü değilim.

BECKMANN. Çöpçü değil misin? Ya nesen?

ÇÖPÇÜ. Ben Ölü, Çürük Gömme Kurumu'nda memur Ölüm.

BECKMANN. Ölümsün ha? Peki, çöpçülük mü yapıyorsun?

ÇÖPÇÜ. Dün generaldim. Bugün çöpçü. Ölüm için her meslek bir. Ölü her yerde vardır. Bugün sokaklar bile ölü dolu. Ölüler dün savaş meydanlarında yatarlarken, ölüm başlarında bir general olmuş, kısılofon çalıyor, törene müzik katıyordu. Ölüler bugün sokaklarda yatıyorlar, ölümün süpürgesi fırt fırt ediyor.

BECKMANN. Ölümün süpürgesi fırt fırt ediyor. Generallikten çöpçülüğe. Ölüler bu kadar mı gözden düştüler?

ÇÖPÇÜ. Düşüyorlar. Düşüyorlar. Ne saygı ateşi, ne kilise çanları, ne de mezar başı söylevi. Hâtıralarına anıt dikmek yok. Düşüyorlar. Düşüyorlar. Süpürge de fırt fırt edip duruyor.

BECKMANN. Hemen gidiyor musun? Burda kalsan olmaz mı? Beni de al. Ölüm, ölüm, beni unutuyorsun, ölüm!

ÇÖPÇÜ. Ben kimseyi unutmam. Kısılofonum «Eski Silâh Arkadaşları» nı çalar, süpürgem fırt fırt eder. Ben kimseyi unutmam.

BECKMANN. Ölüm, ölüm, bana kapıyı aç! Ölüm, kapama kapıyı! Ölüm..

ÇÖPÇÜ. Benim kapım daima açıktır. Daima. Sabah. Öğle. Akşam. Işıktâ, siste. Kapım daima açıktır. Daima. Her yerde. Benim süpürgem fırt fırt eder. (Fırt fırt sesleri gitgide hafifler, ölüm çıkar.)

BECKMANN. Fırt, fırt! İşitmiyor musun, ciğerlerim nasıl -da hırıldıyor? Bir çöpçünün süpürgesi gibi. Ve çöpçü kapısını ardına kadar açmış. Ve çöpçünün adı ölüm. Ve süpürgesi benim ciğerlerim gibi, kısık sesli eski bir saat gibi ses veriyor : Fırt, fırt..

ÖTEKİ. Beckmann, ayağa kalk, hazır vaktimiz varken. Gel. nefes al, bol nefes bol hayattır.

BECKMANN. Ama benim ciğerlerim artık..

ÖTEKİ. Hayır, senin ciğerlerin değil o. O bir süpürge, Beckmann, bir belediye işçisinin süpürgesi.

BECKMANN. Bir belediye işçisinin süpürgesi mi?

ÖTEKİ. Evet, adam uzaklaştı gitti. Hadi, tekrar kalk ayağa, nefes al. Yüzlerce feneri, açık yüzlerce kapısıyla hayat bekliyor.

BECKMANN. Bir kapı, bir tane kapı yeter. O bana bu kapıyı açık tutuyor, demin söyledi, benim için, daima, her zaman. Bir kapı.

ÖTEKİ. Kalk, öldürücü bir rüya görüyorsun. Bu rüya öldürecek seni. Kalk!

BECKMANN. Hayır, yatacağım olduğum yerde. Burda, kapı önünde. O bana, kapı açıktır, dedi. Ben buracıkta yatacağım. Kalkayım mı? Hayır, gördüğüm rüya öyle güzel ki. Enfes, nefis bir rüya. Her şeyi sona ermiş görüyorum. Bir çöpçü geldi, isminin ölüm olduğunu söyledi. Süpürgesi benim ciğerlerim gibi fırt fırt ediyordu. Ölüm, ölüm diyordu. Ölüm bana bir kapı vadedti, açık bir kapı. Çöpçüler içinde cana yakın olanları da vardır. Ölüm gibi cana yakın. Önümden işte böyle bir çöpçü geçti.

ÖTEKİ. Sen rüya görüyorsun, Beckmann, berbat bir rüya görüyorsun. Uyan da yaşa!

BECKMANN. Yaşamak mı? Ben sokakta serilmiş, yatıyorum; her şey, her şey, işitiyor musun, her şey bitti. Bense bir ölüyüm. Her şey bitti, bense bir ölüyüm, ölü.

ÖTEKİ. Beckmann, Beckmann, sen yaşamalısın. Herkes yaşıyor. Yanında, sağında, solunda, önünde : başkaları. Ya sen? Sen ne güne duruyorsun? Yaşa, Beckmann, herkes yaşıyor.

BECKMANN. Başkaları mı? Başkaları da kim? Binbaşı? Direktör? Bayan Kramer? Onlarla mı yaşıyayım? Ah, ölmüş olmak benim için daha güzel. Başkaları benden çok uzakta, ben onları bir daha da görmek istemiyorum. Ötekilerin hepsi kaatil.

ÖTEKİ. Beckmann, yalan söylüyorsun.

BECKMANN. Yalan mı söylüyorum? Onlar kötü insan degiller mi? İyi midirler?

ÖTEKİ. Sen insanları tanımıyorsun. Onlar iyidirler.

BECKMANN. Amma da iyidirler. İyi oldukları için mi beni öldürdüler? Onlar kahkahayla güldüler. Beni kapı dışarı ettiler. Kovdular. İyi insan oldukları için. Ta rüyalarına varıncaya kadar duygusuzdur onlar. En derin uykularında bile. Onlar cesedini yüzüstü bırakıp giderler, uykularında bile duygusuz. Onlar cesedimin yanından gülerek, ağızlarında bir şeyler çiğniyerek, şarkı söyleyerek, uyuyarak, yediklerini hazmederek duygusuz, geçip giderler. Benim ölümümünden onlara ne?

ÖTEKİ. Yalan söylüyorsun, Beckmann!

BECKMANN. Öyle, öyle, evet diyen! İnsanlar benim cesedimin yanından, bakmadan geçip gidiyorlar. Cesetler tatsız şeylerdir, can sıkar.

ÖTEKİ. İnsanlar senin cesedinin önünden duygusuz geçip gitmezler, Beckmann. İnsanların kalbleri var. Onlar senin ölümüne üzülürler, Beckmann. Geceleyin uykuya daldıkları vakit cesedin, uzun zaman onların yollarını bağlar. Geçip gidemezler.

BECKMANN. Yok, yok, evet diyen, geçip giderler. Cesetler çirkin ve tatsızdır. İnsanlar hızlı hızlı geçip giderler, burunlarını tikayıp gözlerini kapayıp giderler.

ÖTEKİ. Onlar böyle şey yapmazlar. Her ölünün karşısında kalbleri burkular.

BECKMANN. Dikkat et, bak, işte birisi geliyor. Hatırladın mı? Beni eski elbisesiyle yeni bir insan yapmak isteyen Binbaşı.

Binbaşım! Binbaşım!

BİNBAŞI. Hay Allah, bak hele, yine dilenciler! Tıpkı eskisi gibi.

BECKMANN. Evet, Binbaşım, doğru! Her şey tıpkı eskisi gibi. Dilenciler bile yine aynı çevrelerden çıkıyor. Ama ben dilenci değilim, Binbaşım, hayır. Suda boğulmuş bir cesedim ben. Ben asker kaçağıyım, Binbaşım. Yorgun mu yorgun bir askerdim ben, Binbaşım. Dün benim adım Beckmann Çavuş'tu, Binbaşım, hatırladınız mı? Beckmann. Hani biraz yumuşaktım, değil mi, Binbaşım, hatırlıyor musunuz? Evet, ben yarın akşam, aptal, dil-siz, şişmiş, Blankenese kıyılarına sürükleneceğim. İğrenç, değil mi, Binbaşım? Bunun suçu sizde, Binbaşım. Korkunç, değil mi? İki bin on bir artı Beckmann eşit iki bin on iki. Gecede iki bin on iki hayalet. Of, of!

BİNBAŞI. Ben sizi aslâ tanımıyorum, beyim. Beckmann diye bir isim, ömrümde duymadım. Rütbeniz neydi sizin?

BECKMANN. Fakat, Binbaşım! İşlediğiniz son cinayeti nasıl olur da unutursunuz? Hani şu gaz maskesi gözlüklü, hapishane tıraşlı, kaskatı bacaklı adam! Beckmann Çavuş, Binbaşım!

BİNBAŞI. Tamam! Şu! Zaten bu aşağı rütbedekilerin hepsi şüpheli kişilerdir. Saman kafalılar, her şeyden şikâyetçiler, başı-severler, suda ceset adayları. Suda mı boğdunuz kendinizi? Evet, bu da onlardan biri; harbde biraz yabanileşen, biraz insandıktan uzaklaşan, savaşçılık meziyetlerinden büsbütün yoksun olanlardan biri. Ne çirkin görünüş!

BECKMANN. Yaa, değil mi Binbaşım, ne çirkin görünüş! Sularda şişmiş, beyaz, yumuşak cesetler günümüz için ne çirkin görünüş! Bunların kaatili de sizsiniz, Binbaşım, siz! Bari kaatillığe dayanabiliyor musunuz, Binbaşım? Bir kaatil olarak kendinizi nasıl hissediyorsunuz, Binbaşım?

BİNBAŞI. Nasıl? Anlamadım, ben mi kaatilim?

BECKMANN. Elbette, Binbaşım, kahkahalarınızla siz, benim ölümüne sebep oldunuz. Kahkahalarınız, dünyanın bütün ölümlerinden daha korkunçtu, Binbaşım. Beni kahkahalarınız öldürdü, Binbaşım!

BİNBAŞI. (Hiçbir şey anlamaz.) Öyle mi? Peki, öyle olsun. İşte bu da onlardan biri, nasıl olsa zaten gebereceklerden biri.

Eh, iyi geceler!

BECKMANN. İyi uykular, Binbaşım! Ağıtınıza çok teşekkür ederim. Duydun ya, evet diyen, insan dostu! Suda boğulmuş bir askere ağıt! Bir insan, başka bir insanı uğurlarken neler dedi?

ÖTEKİ. Sen rüya görüyorsun, Beckmann, rüya görüyorsun. İnsanlar iyidirler!

BECKMANN. Sesin ne kadar da kısıp çıkıyor, iyimser bül-bül! Dut mu yedin yoksa? Ah, şüphesiz, insanlar iyidirler. Ama içlerinden birkaç tane de fena çıkar elbet, kimi günler insan işte hep bu fenalara çatar. Ama bütün insanlar böyle fena değildir ki. Benimkisi rüya tabii. Haksızlık etmiş olmayayım. İnsanlar iyidirler. Yalnız ne var, birbirlerinden müthiş farklıdır, işte budur mesele, akıl ermez derecede farklıdır. Birisi binbaşdır da öteki aşağı rütbelerde olur, ne yapalım. Binbaşının karnı toktur, binbaş sıhhatlidir, yün don giymiştir. Geceleri yatacak bir yatağı, bir karısı vardır.

ÖTEKİ. Beckmann, bırak bu hayalleri! Kalk! Yaş! Hep tersine rüya görüyorsun.

BECKMANN. Ve beriki açtır, topaldır, bir gömleği bile yoktur giymeye. Geceleri eski bir sediri yatak yerine kullanır, bodrumundaki tıknafes farelerin cıkcıkları karısının fısıltıları yerine geçer. Eveet, insanlar iyidirler. Yalnız farklıdır, hayret edilecek derecede birbirlerinden farklı.

ÖTEKİ. İnsanlar iyidirler. Yalnız biraz vurdumduymaz. Daima vurdumduymaz. Fakat kalpleri. Sen kalplerine bak. Kalpleri iyidir. Şu var ki hayat onlara, kalplerini göstermekte engel olur. İnan ki aslında hepsi de iyidir.

BECKMANN. Tabii. Aslında. Ama bu temel, çok kere o kadar derinde ki! İnsanın anıyamıyacağı kadar derinde. Öyle, aslında iyidirler. Yalnız ne var, farklıdır. Birisi akpaktır, öteki puslu. Birinin donu vardır, ötekinin yok. İşte benim, o puslu olan donsuz. Kismetin yokmuş sudaki ceset Beckmann, eski çavuş, iskarta insan!

ÖTEKİ. Sen rüya görüyorsun, Beckmann, kalk. Yaş! Gel de gör, insanlar iyidirler.

BECKMANN. Şu var ki onlar benim cesedimin önünden kayıtsız geçip gidiyorlar; ağızlarında bir şey çiğniyerek, gülererek,

tükürük saçarak, yediklerini haznederek. Benim cesedimin önünden işte bu kadar kayıtsız geçer gider o senin iyi dediğin iyiler.

ÖTEKİ. Uyan, ey hayallere dalmış adam! Berbat bir rüya görüyorsun, Beckmann. Uyan!

BECKMANN. Ah, evet, korkunç, berbat bir rüya görüyorum. Bak işte kabare direktörü geliyor. Onunla bir görüşme yapayım mı, cevap veren?

ÖTEKİ. Gel, Beckmann! Yaş! Sokak fenerlerle dolu. Herkes yaşıyor! Sen de yaş!

BECKMANN. Ben de mi yaşayayım? Kiminle? Binbaş ile mi? Hayır!

ÖTEKİ. Başkalarıyla, Beckmann. Başkalarıyla yaş.

BECKMANN. Direktörle mi?

ÖTEKİ. Onunla da. Herkesle.

BECKMANN. Güzel. Direktörle de. Bay Direktör, Bay Direktör!

DİREKTÖR. Ne var? Nedir?

BECKMANN. Beni tanıdınız mı?

DİREKTÖR. Hayır, şey.. Durun bakayım. Gaz maskesi gözlüğü, kısa saçlar, asker kaputu. Evet, Vefasız Kadın kantosunu söyleyen anatör. İsminiz neydi sizin?

BECKMANN. Beckmann.

DİREKTÖR. Tamam. Eee, ne haber?

BECKMANN. Siz beni öldürdünüz, Bay Direktör.

DİREKTÖR. Aman, azizim..

BECKMANN. Öldürdünüz. Çünkü korkaktınız. Çünkü gerçeğe ihanet ettiniz. Siz beni Elbe'nin sularına sürdünüz, çünkü siz bir acemiye başlamak fırsatı vermediniz. Ben çalışmak istiyordum. Açtım. Ama siz beni kovup kapınızı kapadınız. Siz beni Elbe'ye sürdünüz, Bay Direktör.

DİREKTÖR. Siz de pek alıngan, pek toymuşsunuz, canım. Hemen Elbe'ye koşmak, Elbe'nin..

BECKMANN. Elbe'nin sularına, Bay Direktör. Doyuncaya kadar Elbe'nin sularına verdim kendimi. Bir kerecik doymak, Bay Direktör, doymak uğruna ölmek. Komik, değil mi? Sizin revünüz için moda şarkı olmaz mı bu? Günün şarkısı : Bir kerecik doymak, doymak uğruna ölmek!

DİREKTÖR. (Duygulanmış, ama çok üstünlük.) Bu trajik, Azizim! Biraz fazla duygulu insanlardansınız siz. Duygulu olmak bugün sırasızdır, yersizdir. Bir gerçek tutturmuş, gidiyorsunuz; bu ne taassup, yavrucuğum! Şarkınızla milleti bana karşı kıskırtmak mı istiyorsunuz?

BECKMANN. Sonra siz yüzüme kapıyı kapadınız, Bay Direktör. İlerde ise Elbe akıyordu.

DİREKTÖR. (Yukardaki gibi.) Elbe, evet. Boğulmak. Tamam. Hey biçare öküzlü! Hayat çiğner geçer. Ezer, yanyassı eder. Bir kerecik doymak, doymak uğruna ölmek. Evet, ya hepimiz bu kadar duygulu olsaydık!

BECKMANN. Ama duygulu değiliz ki, Bay Direktör. Bu kadar duygulu değiliz ki..

DİREKTÖR. (Yukardaki gibi.) Allah bilir ya, değiliz. Ne çare, siz onlardan birisiniz; hayatta kör topal yürümek zorunda oldukları için, düşüp kaldılar mı sevinip bayram eden milyonlarca adamdan biri! Düşüp kalmak, Elbe'de, Spree'de, Themse'de, hepsi bir. Bu gibiler için daha önce rahat huzur arama.

BECKMANN. Düşebileyim diye bana tekme vuran da siz oldunuz!

DİREKTÖR. Sağma! Kim demiş? Bu trajik roller sizin alınıza ezelden yazılmış. Cidden çılgınca bir konu : «Bir Aceminin Baladı» ya da «Sularda Gaz Maskesi Gözlüklü Bir Ceset!» Ne yazık ki seyirciler böyle bir şey seyretmek istemezler. Ne yazık.. (Çıkar.)

BECKMANN. Güzel uykular, Bay Direktör! Duydun mu? Yaşamıya Binbaşı Bey'le mi devam edeyim, yoksa Bay Direktörle mi?

ÖTEKİ. Sen rüya görüyorsun, Beckmann, uyan!

BECKMANN. Rüya mı görüyorum? Bu rezil gaz maskesi gözlüğü gerisinden her şeyi ecişbücüştü mü görüyorum? Bunlar birer kukla mı? Gülünç, karikatürize edilmiş insan bozuntuları mı? Kaatilimin bana söylediği ağıtı duydun mu? Bir acemi için söylenen son sözler gel : İşte onlardan biri... Ne dersin, öteki adam? Daha da ölmüyeyim mi? Caddelerde topallamıya devam mı edeyim? Başkalarıyla yan yana? Hepsinde aynı kayıtsız, korkunç çehre. Hepsinde lâf dedin mi gırla, ama bir kerecik olsun evet de-

melerini iste, hepsi dut yemiş bülbüle döner. Eh, ne çare, böyledir bu insanlar. Hem de korkaktırlar. Onlar bize ihanet ettiler. Kallesçe ihanet ettiler. Biz daha küçücük, harblere girdiler. Biz biraz büyüdük, bize harblerden söz açtılar. Coşkundular. Onlar daima coşkundular. Biz daha da büyüyünce onlar bizim için de bir harb düşündüler. Sonra da bizi bu harbe yolladılar. Onlar coşkundular. Daima coşkundular. İçlerinden hiçbiri bize nercye gittiğimizi söylemedi. Hiçbiri bize cehenneme gidiyorsunuz dedi. Ne gezer, hiçbiri. Onlar marşlar çaldılar, Langemarck zafelerini kutladılar. Divan-ı harbler kurdular, istilâ plânları hazırladılar. Kahramanlıklar için şarkılar, madalyalar yaptılar. Böylesine coşkundular. Derken harb patladı. Bizi cepheye sürdüler. Bize hiçbir şey söylemediler. Yalnız, görelim sizi, dediler. Gösterin kendinizi, yiğitler! Onlar bize bu şekilde ihanet ettiler. Kallesçe ihanet ettiler. Şimdi onlar kapılarını kapamış, evlerinde oturuyorlar. Sayın müsteşar, sayın direktör, sayın yargıç, sayın başhekim. Şimdi bizi harbe gönderenler sanki onlar değil. Hayır, hiçbiri. Şimdi onlar hepsi kapılarını kapamış, evlerinde oturuyorlar. Onlar kapılarını sınıksız kapadılar. Bizler kapıların dışında kaldık. Onlar kürsülerinden, koltuklarından doğru parmaklarıyla bizi gösteriyorlar. Onlar bize bu şekilde ihanet ettiler. Kallesçesine ihanet ettiler. Onlar şimdi öldürdüklerinin önünden hissiz geçip giderler, kollarını sallıyarak kayıtsız geçip giderler.

ÖTEKİ. Hiç de öyle değil, Beckmann. Sen işi büyütüyorsun. Sen rüya görüyorsun. Kalblerine bak, Beckmann. Kalbsiz değil onlar! Onlar iyidirler!

BECKMANN. Bak, işte, Bayan Kramer cesedimin önünden kayıtsız geçip gidiyor.

ÖTEKİ. Hayır! O da kalbsiz değildir!

BECKMANN. Bayan Kramer!

BAYAN KRAMER. Ne var?

BECKMANN. Sizde kalb var mı, Bayan Kramer? Beni öldürürken kalbiniz neredeydi, Bayan Kramer? Evet, Bayan Kramer, ihtiyar Beckmann'ların oğlunu siz öldürdünüz. Hem sonra annen, babamın ölümünde sizin de rolünüz olmadı mı dersiniz? Hakçası, Bayan Kramer, birazcık olsun emeğiniz geçmedi mi bu işe? Hayatın dayanılmaz hale gelişinde sizin de payınız yok mu

yani? Sonra da oğullarını Elbe'ye sürdünüz. Ama kalbiniz, Bayan Kramer, kalbiniz ne söylüyor?

BAYAN KRAMER. Bu acayip gözlüğünüzle Elbe'ye mi attınız kendinizi? Aklıma bile gelmemiştir. Oysa bende hayli melankolik bir etki de bırakmıştınız, yavrucuğum! Sen git, kendini Elbe'ye at! Hey gidi biçare! Daha neler!

BECKMANN. Yaa, çünkü bana annemin, babamın öldüklerini öyle içten, öyle nazik anlattınız ki! Başvurduğum sonuncu kapı sizin kapıydı. Siz ise beni dışarda bıraktınız. Oysa ben bin şu kadar gece, Siberyada bin şu kadar gece hep bu kapının ümidiyle yaşadım. Siz pek de önem vermeden bir küçük cinayet işlediniz, yalan mı?

BAYAN KRAMER. (Ağlamamak için sertçe.) Hani bazıları vardır, işleri ters gider. İşte siz de onlardansınız. Siberya. Hava-gazi musluğu. Ohlsdorf. Biraz fazla kaçtı, değil mi? Bunlar bana pek dokundu diyelim, ama herkes ağlamaya kalkışsa sonu neye varır? Öyle de ümitsiz bir haliniz var ki delikanlı! Haylazlık bu! Ama aldırmmamak gerek, ekmeğimize sürülmüş bir parça margarın yağı da acır gider yoksa. Sen git de sulara at kendini! Eeh, insan nelerle karşılaşılıyor! Her gün bohçasını alıp giden gidenel!

BECKMANN. Öyle, öyle, hadi güle güle, Bayan Kramer! İştittin ya, öteki adam? Kalbsiz değil dediğin ihtiyar bir kadın, ölmüş bir delikanlıya nasıl ağıt söyledi? İştittin ya, cevap veren, niye konuşmuyorsun?

ÖTEKİ. Uyan.. Beckmann.

BECKMANN. Birdenbire sesin öyle yavaşladı ki! Ansızın niçin uzaklaştın?

ÖTEKİ. Sen öldürücü bir rüya görüyorsun, Beckmann. Uyan! Yaş! Kendine bu kadar değer verme. İnsanlar her gün ölüyor. Ebediyet, yas çığlıklarıyla mı dolsun? Sen yaşamana bak! Margarınli ekmeğini yiyerek yaş! Hayatın yüzlerce ucu, saçığı vardır. Yakala birini! Ayağa kalk!

BECKMANN. İşte kalkıyorum. Çünkü karım geliyor. Karım iyi kalblidir. Nasıl olur, yanında dostu var. Ama eskiden iyi kalbliydi canım. Ben de ne diye üç yıl Siberyada kaldım sanki? O üç yıl bekledi, biliyorum, çünkü bana karşı iyiydi hep. Suç bende. İyiydi o. Acaba hâlâ öyle mi?

ÖTEKİ. Dene! Yaş!

BECKMANN. Hey! Korkma, benim. Baksana. Ben senin kocanım. Beckmann, benim ben. Biliyor musun, ben kendimi öldürdüm, karıcığım. Sen benim başıma bu işi açmamalıydın, şu öteki erkek işini. Benim için bir sen vardın! Ama sen benim sözlerimi duymuyorsun bile. Hey! Biliyorum, bekleyişin çok uzun sürdü. Ama üzülme, artık selâmete çıktım. Artık ölüyüm ben. Sensiz yaşamak istemedim! Hey! Baksana! Hey!

(KADIN, BECKMANN'ın sözlerini işitmeksizin, DOSTU'na sarılmış olarak yavaş yavaş uzaklaşır.)

Hey! Sen benim karımdın hani! Baksana buraya, beni sen öldürdüğüne göre dön de yine bir bak, ne çıkar! Hey, söylediklerimi duymuyorsun bile! Beni sen katlettin, sen.. Şimdi de hiçbir şey olmamış gibi bırakıp gidiyor musun? Peki ama, neden beni işitmiyorsun? (Kadınla dostu çıkarlar.) Söylediklerimi dinlemedi. Beni artık tanımıyor. Ben öleli bu kadar oldu mu? Beni unutmuş, oysa ben öleli daha bir gün oldu. Bu kadardır, ah işte insanların iyiliği bu kadardır! Eee, ne dersin, evet diyen, yaşa diye bağırın, cevap veren? Bakıyorum, bir şey söylemiyorsun? Neye uzaklaştın öyle? Yaşamaya devam edeyim mi? Siberyadan ben bunun için mi geldim? Bir de tutmuş, bana yaşa diyorsun! Sokağın bütün kapıları sağlamı sollu, kapalı. Fenerlerin hepsi sönmüş, hepsi. İnsan bu yolda ancak düşerek ilerliyor. Bana, düşmeye devam et, diyorsun ha? Yok mu başka beni düşürecek bir yer, göster de düşeyim? O kadar uzaklaşma, yahu, neye sustun, bu karanlıkta benim için bir fenerin var mı hâlâ? Konuşsana, sen evvelden boyuna konuşurdun!

ÖTEKİ. İşte kız geliyor, seni Elbe'den çekip çıkaran, sarıp sarmalayan kız. Senin o sersem başını öpmek isteyen kız, Beckmann. Cesedinin önünden kayıtsız geçip gitmez o. O her yerde seni aradı.

BECKMANN. Hayır! Aramadı! Beni hiç kimse arayıp sormadı! İkide bir beni buna inandırmaya kalkma. Artık düşmem ben, işitiyor musun? Beni kimse aramaz.

ÖTEKİ. Bu kız, her yerde seni aradı.

BECKMANN. Evet diyen, bana acı çekirtme! Git işine!

KIZ. (BECKMANN'ı görmeksizin.) Balık! Balık! Nerelerde-

sin? Üşümüş, küçük balık!

BECKMANN. Ben mi? Ben ölüyüm.

KIZ. Ay, ölü müsün? Ben her yerde seni arıyorum!

BECKMANN. Beni niye arıyorsun?

KIZ. Niye mi? Çünkü seni seviyorum, biçare hayalet! Peki sen şimdi ölü müsün? Ah, ben seni öpmek isterdim, üşümüş balık!

BECKMANN. Kızlar bize seslenince kalkıp yola devam etmek mi gerekir? Kızım?

KIZ. Ne var, balık?

BECKMANN. Ben ölmüş olmasaydım ne yapardık?

KIZ. Ah, birlikte benim eve giderdik. Hadi, canlan tekrar, üşümüş küçük balık! Benim için. Benimle. Gel, birlikte canlanalım.

BECKMANN. Yaşıyayım mı? Beni sahiden aradın mı?

KIZ. Daima. Seni! Ben hep seni düşündüm. Ah, niçin öldün sen, biçare yaşlı hayalet? Benimle yaşamak istemez misin?

BECKMANN. Evet, evet. Geliyorum. Ben seninle yaşamak istiyorum.

KIZ. Balığım benim!

BECKMANN. Kalkıyorum. Benim için yanan lâmbasın sen. Yalnız benim için. Biz birlikte yaşayacağız. Karanlık sokakta biz kol kola gideceğiz. Gel, birlikte yaşyalım, kol kola yürüyelim.

KIZ. Evet, karanlık sokakta bir senin ışığım ben.

BECKMANN. Işık mı? Peki ama bu ne? Her taraf birdenbire kararverdi. Neredesin?

(Uzaktan Tekayaklı'nın taktukları duyulur.)

KIZ. Duyuyor musun? Ölüm kurdu tahtayı kemiriyor. Ben gitmeliyim, balık, gitmeliyim, zavallı üşümüş hayalet.

BECKMANN. Nereye gidiyorsun? Kal, gitme! Her şey birdenbire karanlığa gömüldü. Lâmba, küçük lâmbacığım! Yansana! Bu tıkırtıyı yapan da kim? Birisi tak tuk ediyor! Tak tuk, tak tuk! Ben bu sesi evvelce de işittim. İşte: tak tuk, tak tuk! Ses git-tikçe artıyor, gittikçe yaklaşıyor! Tak tuk, tak tuk. (Bağırır.) İşte! (Fısıldar.) Pehlivan, koltuk değnekli, tek ayaklı pehlivan. Tak tuk, yaklaşıyor! Tak tuk, bana doğru geliyor! Tak tuk, tak tuk!!! (Bağırır.)

TEK AYAKLI ADAM. (Çok objektif ve hâkim.) Beckmann?

BECKMANN. (Yavaş sesle.) Buyrun!

TEK AYAKLI ADAM. Sen hâlâ sağ mısın, Beckmann? Sen bir cinayet işlemedin miydi, Beckmann? Yine de yaşıyorsun ha!

BECKMANN. Ben cinayet işlemedim.

TEK AYAKLI ADAM. İşledin, Beckmann. Biz her gün bir cinayete kurban gider, her gün bir cinayet işleriz. Biz her gün bir cinayetin önünden kayıtsız geçer, gideriz. Ve sen beni öldürdün, Beckmann. Hemen de unuttun mu? Ben üç yıl Siberyada kaldım, Beckmann, dün akşam evime döndüm. Ama yerimi bir başkası almıştı, benim yerimi sen almıştın, Beckmann. Ben de kalktım, Elbe'ye gittim, Beckmann, hemen dün akşam. Zaten başka nereye gidebilirdim, değil mi, Beckmann? Hiç sorma, soğuk ve rütubetliydi Elbe. Ama alıştım artık, değil mi ki ölüyüm. Hemencecik nasıl da unutursun, Beckmann. Bir cinayet böyle tez unutulur mu? İşlediği cinayet, insanın peşini bırakmaz ki, Beckmann. Evet, bir kabahat ettim, ben. Evime gelmemeliydim. Kendi evimde benim için yer yoktu artık, Beckmann, çünkü sen vardın orda. Senden dâvacı değilim, Beckmann, çünkü hepimiz her gün, her gece cinayet işliyoruz. Ama kurbanlarımızı böyle çabucak unutmamız mı gerekir? Cinayetlerimizi çiğneyip geçemeyiz ki! Evet, Beckmann, benim yerimi sen almıştın. Benim seditimde, benim karımın yanında, tam üç yıl, Siberyada bin şu kadar gece hep hayaliyle yaşadığım benim karımın yanında, benim! Evimde bir adam vardı, benim elbisemi giymişti, Beckmann; elbisem ona çok bol geliyordu, ama giymişti işte. Sırtında elbisem, yanında karım, ısınmış ve memnundu adam. Sendin, bu adam sendin, Beckmann. Bunun üzerine ben çekip gittim. Elbe'ye. Biraz soğuktu, Beckmann, ama insan çabuk alışıyor. Şimdi ben bir günlük ölüyüm, ve beni sen öldürdün, işlediğin cinayeti unuttun bile. Unutmamalısın, Beckmann, cinayetlerin unutulması doğru değil, bu işi kötü kalbliler yapar. Sen beni unutmıyacaksın, Beckman, değil mi? İşlediğin cinayeti unutmıyacağına dair bana söz vermelisin!

BECKMANN. Seni unutmıyacağım.

TEK AYAKLI ADAM. Sen çok iyisin, Beckmann. Bu durumda insan rahatça ölü kalabilir, hiç değilse bizi düşünen biri var. İsterse kaatilim olsun, düşünecek ya! Sadece arasına, kimi

geceler, Beckmann, uykun kaçtıkça hatırla. Hiç değilse böylece mezarımda rahat edebilirim.. (Çıkar.)

BECKMANN. (Uyanır.) Tak tuk, tak tuk! Neredeyim? Rüya mı gördüm? Ben ölmemiş miydim? Ben hâlâ ölmedim mi? Tak tuk, tak tuk bütün hayat boyunca! Tak tuk, tak tuk bütün ölüm boyunca! Tak tuk, tak tuk! Ölüm kurdu nasıl da kemiriyor, duyuyor musun? Ben, ben yaşamalıyım ha! Her gece yatağımın başında bir nöbetçi olacak, ben onun adımlarının sesinden kurtulamıyacağım : Tak tuk, tak tuk! Hayır!

İşte hayat! Bir adam var, adam Almanyaya geliyor, adamı üşüyor. Adam açtır, adam topallıyor! Bir adam Almanyaya geliyor! Evine geliyor, yatağında bir başkası. Bir kapı kapanıyor, adam kapının dışında.

Bir adam Almanyaya geliyor! Bir kıza rüşyor, ama kızın kocası var, tek ayaklı; kızın kocası iniltiyle hep aynı ismi tekrarlıyor : Beckmann. Bir kapı kapanıyor, adam kapının dışında.

Bir adam Almanyaya geliyor! İnsanlar arıyor, ama bir binbaşı gülmekten kırılıyor. Bir kapı kapanıyor, adam yine kapının dışında.

Bir adam Almanyaya geliyor! İş arıyor, ama direktör korkaktır, kapı kapanıyor, adam yine kapının dışında.

Bir adam Almanyaya geliyor! Anasını, babasını arıyor, ama ihtiyar bir kadın havagazına acıyor, kapı kapanıyor, adam yine kapının dışında.

Bir adam Almanyaya geliyor! Derken ortaya tek ayaklı çıkıyor, tak tuk, tak tuk geliyor, tak tuk, tak tuk. Tek ayaklı, Beckmann, diyor. Boyuna, Beckmann, diyor. Nefes alıyor : Beckmann; horulduyor : Beckmann; inliyor : Beckmann; bağınıyor, küfrediyor, dua ediyor : Beckmann. Tek ayaklı, kendi kaatiline hayatında tak tuk, tak tuk yürüyor. Kaatil de benim. Ben mi? Ben ki katledilenim, onların katlettikleriyim, ben mi kaatiliyim? Bizi kaatil olmaktan kim koruyabilir ki? Biz her gün bir cinayetin önünden kayıtsız geçip gidiyoruz! Ve kaatil Beckmann, hem maktul, hem de kaatil olmaya dayanamıyor artık. Dünyanın suratına haykırıyor : Ölüyorum! Sonra adam, Almanyaya gelen adam, falanca yerde sokak ortasına seriliyor ve ölüyor. Eskiden sokaklarda sigara izmaritleri, portakal kabukları, kâğıt parçaları olurdu; bugünse

insanlar var, yerlere serilmiş, kimin umurunda! Sonra bir çöpçü geliyor, bir Alman çöpçüsü, üniformalı, kırmızı şeritli, süprütüler - çürükler kurumunun adamı. Çöpçü yerde, katledilmiş kaatil Beckmann'ı görüyor. Açıktan ölmüş, buz kesmiş, donmuş, serilekalmış. Yirminci yüzyılda. Yüzyılın ortasına doğru. Sokakta. Almanyada. Ve millet ölünün yanından geçip gidiyor, aldırış bile etmeden, alışmış, dudak bükerek, tiksiner ve kayıtsız, kayıtsız, o kadar kayıtsız! Ve ölü, en derin rüyalarına kadar ölümünün de hayatı gibi anlamsız olduğunu hissediyor : Ölümü anlamsızdır, değersizdir, renksizdir. Sen de tutmuş, bana yaşa diyorsun! Niye? Kimin için? Ne için? Ölmek benim hakkım değil mi? Canıma kıymak hakkım değil mi? Yetişmez mi kendimi bu kadar katlettirdiğim, bu kadar kaatil olduğum? Nereye gitsem? Ne ile yaşasam? Kiminle? Ne için? Bu yeryüzünde bizler nereye gitsek ki? Bizler ihanete uğradık. Kalleşçe ihanete.

Sen neredesin, ey öteki? Başka zaman hep yanımda olurdun!

Sen şimdi neredesin, ey evet diyen? Bana asıl şimdi cevap ver! Sana asıl şimdi ihtiyacım var, ey cevap veren! Nereledesin ki? Ansızın yok oluverdin! Neredesin, ey cevap veren, neredesin, ey bana ölümü çok gören? Hani nerde Allah olduğunu söyleyen ihtiyar?

Niçin sesi çıkmıyor acaba?

Cevap versenize!

Niçin susuyorsunuz? Niçin?

Yok mu bir cevap veren?

Kimse cevap vermiyor mu?

Kimse, hiç kimse cevap vermiyor mu?

WOLFGANG BORCHERT 20 Mayıs 1921'de Hamburg'da doğdu. Kitapçılık yaptı; bir süre de Lüneburg'da aktörlük etti. 20 yaşında, İkinci Dünya Savaşı için askere alındı (1941), Rus cephesine gönderildi, ağır yaralandı; «bozguncu görüşleri»nden ötürü, difteri ve sarılığa yakalanmış olmasına bakılmıyarak, 8 ay Nürnberg Cezaevi'nde tutuldu. Sonra suçu bağışlandı, yine Doğu cephesine gönderildi. Çürüğe çıkarılması gerekince garnizona alındı; bir cephe tiyatrosu, yapacağı turneye onu da angaje etti. Kışladan ayrılacağı günün akşamı yeniden tevkif edildi; bu sefer Berlin'de 9 ay hapis yattı. Hastalığı gitgide ilerliyor, kimseden yardım görmüyor, dört duvar arasında, patlıyan bombaların gümbürtü ve kâbuslarıyla boğuşuyordu. 1945 baharında Amerikalılar onu serbest bıraktılar. Kuzey yolunu tutmuş tankların peşi sıra yayan, yollara düştü; ateşler içinde, bitkin, Mayıs başlarında Hamburg'a geldi. Bir yandan Devlet Tiyatrosu'nda rejisi asistanı olarak çalışmaya, bir yandan da bir kabare gösterilerine katılmaya başladı. 1947 başında hastalıkla kendi arasındaki zorlu çekişmede büsbütün yenik düştü. Doktorlar iyileşmesinden ümit kesmişlerdi. Yakın dostları onu ancak Eylülde İsviçre'ye gönderebildiler. Basel'de yatırıldığı bir hastanede, ölüme adanmış Borchert için fazla bir şey yapılamadı ve sanatçı — oyununun Hamburg'da ilk oynanışından bir gün önce — 20 Kasım 1947'de orada öldü.

Ne yarattıysa kısa bir zamanda yarattı: sadece iki senede! Sanata şiirle başlamıştı. 1946'da *Laterne, Nacht und Sterne* (Fener, Gece ve Yıldızlar) adlı ilk şiir kita-

bını (14 şiir) bastırdı. *Die Hundebäume* (Karahindiba) adlı ikinci eserine girecek hikâyeler, 1946/47 kışında derlendi, 1947 yaz başlarında 12 hikâyesi bu başlık altında yayınlandı. Modern Alman Tiyatrosu'nda kendisine sığınmaz bir yer sağlayan tek oyunu *Draussen vor der Tür* (Kapıların Dışında) yı 1946 sonbaharı sonlarında, biçim sorunları üzerinde duramadan, gereği kadar işliyemeden, bir haftada yazmıştı. Sanki bağrından bir parça kopuyor, bu parça kendi biçimini de birlikte getiriyordu. Bu bakımdan Borchert'in sahne kurallarını ne ölçüde yerine getirdiği ya da getirmediği sorularına eserde cevap aramaya kalkışmak yersizdir. O bu oyunu yazarken ilerde oynanacağını düşünmemişti bile; her şeyden önce alışılmış anlamda tiyatroyu düşünmemişti. Eser bir «edebiyat hâdisesi» olmaktan çok, içinde milyonların sesini derlemiş, yoğunlaştırmış olması bakımından önem taşır. 13 Şubat 1947'de Hamburg Radyosu'nda yayınlanan oyunun gördüğü geniş ilgi, Borchert'e hastalığını hiçe sayarak yeni bir hikâye kitabı hazırlamak gücünü verdi: *An diesem Dienstag* (Bu Salı). 19 hikâyelik bu kitabını 1947 yazında tamamladı. Bu kitap ve *Kapıların Dışında* basımevinde diziliyor, oyunun ilk temsili için hazırlıklar yapılıyordu. Ama Borchert ne bu kitapların çıktığını görebildi, ne de oyununun tiyatrolarda oynandığını. İsviçre'de öldü. Öldü ve piyesinin 30 tiyatrodan birden oynanmak üzere olduğu haberini alamadı. Kitapları rekor kıracak satılıyor; adına ağıtlar, denemeler, incelemeler yazılıyordu. Bir anda ün kazanmış, adı ölümsüz Büchner'in yanı sıra söylenmeye başlanmıştı. İsviçre'den getirtilen külleri, 17 Şubat 1948'de sevgili şehri Hamburg'da Ohlsdorf mezarlığına gömüldü.

Basılmış, basılmamış bütün şiirleri, hikâyeleri ve oyunu 1949 Şubat'ında *Wolfgang Borchert - Das Gesamtwerk* adıyla tek kitaba toplandı (1959'da 77. bin). Eserleri İngiliz, İsveç ve Fin dillerine de çevrilmiş olan Borchert üzerine basımlımızda ilk yazı, dört şiirinin çevirisiyle birlikte, *Yeditepe* dergisinde çıkmış (1 Kasım 1951); *Kapıların Dışında* İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği Gençlik Tiyatrosu tarafından 1959'da 16 kere oynanmıştı.

de yayınevi

eleştiri, deneme, inceleme
serisinin
altıncı kitabı :

GERÇEKÜSTÜCÜLÜK

(surréalisme)

hazırlayanlar : s. hilâv, e. ertem, o. kutlar

André Breton'un özel olarak gönderdiği bir mektubu
ve bugüne kadar hiçbir kitapta yer almamış bir yazısıyla.

3 lira
